

Оаза еко радова

Koordinator konkursa i projekta: Marina Andrijević
Petrović

Urednik časopisa: Vladimir Petrović

Haris Halilbašić, VII razred

Prva osnovna škola Živinice, Bosna i Hercegovina
Marica Ferhatbegović, mentor

1

Ja vjerujem u nas

„Jesi li čuo šta se desilo komšiji Anti?“, obrati se djed mom ocu, a ja po običaju načulih uši da čujem. „Šta se desilo?“, vidno uplašen upita otac.

„Znaš ti da on godinama drži pčele u svom rodnom selu i zamisli nesreće koja ga zadese. Dvadeset košnica pčela mu je nastradalo. Sve do jedne su umrle. Muka teška, a još gore mu jer zna od čega“, reče djed sa uzdahom i na upitan pogled mog oca nastavi priču. „Nedaleko od njegovog imanja ima jedan veliki voćnjak pa iako je Anto upozorio vlasnika da ne smije prskati voćnjak po danu, on je to učinio i eto šta se desi. Ne znam šta je tim ljudima i jesu li svjesni, ako pčela nestane, da bi i čitav svijet nestao za četiri godine. Žao mi Ante i odoh ja malo do njega da vidim mogu li mu kako pomoći“, reče djed i izađe iz dvorišta.

Njegove riječi o nestanku svijeta me toliko uplašiše da sam otišao malo proguglati o tome. I ako stalno i kod kuće i u školi slušam o štetnosti zagađivanja okoline, bio sam toliko uplašen i razočaran u ljude kada sam pročitao, a i vidio slike, kako ljudi zagađuju životnu sredinu. Pitao sam se da li su svjesni kakve to posljedice može imati. Čitav dan sam o tome razmišljao tako da sam jedva zaspao. Da li zbog svega pročitano ili je možda neka viša sila htjela da me prosvjetli na neki način, sanjao sam čudan san...

Kao spavam i već negdje u podsvjesti sam svjestan da je vrijeme ustajanja, ali nikako da čujem poznatu pjesmu slavuja iz našeg voćnjaka koje me je uvijek budila. Ustajem, ali, gle, čuda, mrak je iako sat pokazuje osam sati. Od pogleda kroz prozor pretrnuh jer vidjeh da sunce nije izašlo. Dok mi se oči malo priviknuše na tamu, vidjeh po neku slabašnu zraku sunca kako bezuspješno se pokušava probiti kroz paravan od smoga, koji je poput lanaca okovao sunce pa ne može da izađe. Istrčah napolje i počeh se gušiti boreći se za zrak koji je bio pun dima i smrada. Jedva hodajući dođoh u naš voćnjak izbjegavajući da gazim po nedozrelim plodovima koji su svi do jednog opali. Zrakom su tužno, kao da plešu poslednji ples, opadali zadnji zeleni listovi. A po neka ptica koja je stajala na golim granama kao da je pokušavala krikom umjesto pjesmom, dozivati pomoć. Onako uplašen i pomalo izbezumljen potrčah do potoka koji je znao tako veselo žuboriti u dnu našeg voćnjaka. Noge su mi umjesto mekog zelenog tepiha od trave gazile neko čudno smrdljivo ilo koje me je štípalo i grizlo po nogama. Poznata melodija cvrčaka, koji su tu redovno u jutarnjim satima držali koncerte, je zamrla. Nije se ništa čulo osim jezive tišine. Ni zujanje pčela, koje su do juče oblijetale oko maslačaka, se nije čulo jer su i maslačci i svo ostalo proljetno cvijeće oboreni i osušeni kao vojnici na bojištu poslije izgubljene bitke ležali. A moj mali potocić, ta moja oaza mira i sreće, gdje sam često bježao da se odmorim i maštam slušajući njegovo veselo klokotanje, sada je mrtav. Zamislite ne žubori, ne teče, jer je njegovo malo korito prepuno raznog otpada, flaša, kesa na kojima već vidim i nepomične male punoglavce i žabe čije me je skakanje po vodi uvijek uveseljavalo. Sa druge strane potoka primijetih i malog zeca kako nepomičan leži,

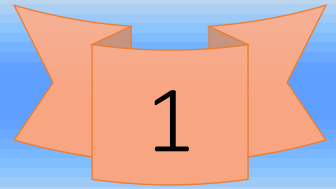
izgleda da se otrovao vodom sa potoka. Shvativši šta se desilo i da smo mi, ljudi, uništili prirodu, a samim tim i osnovne uslove za život, vrisnuh glasno: „Nee!“ Jeziv zvuk sopstvenog glasa me trgao i probudio da sam skočio iz sna. Još pod utiskom jezivih slika iz sna, počeo sam se tresti shvativši kakva nam opasnost prijete. Uspaničeno sam počeo brzo razmišljati pokušavajući naći rješenje da do ovakve katastrofe ne dođe. Razmišljao sam kako i na koji način mogu i ja doprinijeti zaštiti životne sredine. I onda, kao da mi se upali neka lampica u glavi, shvatih kako i šta mogu uraditi.

Brzo ću se spremiti u školu i odmah upisati u ekološku sekciju naše škole. Već zamišljam lice nastavnice i djece kada iznesem neke ideje koje možemo realizovati. Možemo očistiti obale Spreče i Oskove, možemo zasaditi drveće na obližnji proplanak, možemo svojim primjerom pokazati i drugima kako se čuva priroda. Ja znam da mi to možemo i hoćemo.

A mislim da i svi vi možete. Ja vjerujem u nas!

Сара Вићентијевић 83

ОШ "Васа Чарапић"
Бели Поток Србија
наставница Снежана Стојановић

ЕКО песма

Ја знам зашто земља се затресе
и знам зашто поплаве се десе,
зашто цунами узима животе -
на Северном полу ледници се топе.
Ја знам зашто сунце јако пече,
зашто напоље смемо тек предвече,
зашто нам многе болести сад прете...
О, кол'ко смо то учинили штете
па се мајка природа сад срди
и тако нас она понекад изгрди.
Ухвати страх тада човека,
ал' све буде кратког века.
Себе изнад природе ставља,
мисли може свиме да управља.
О, човече, буди мало човек -
на земљу се спусти, ниси овде довек.
Природу твоје понашање вређа,
једном ће ти она окренути леђа.
Плакаћеш, молићеш, али биће касно.
Хајде, реци ми, да ти је све јасно,
да ћеш своје понашање променити
и Природу много више ценити.
Застани мало, дрво посади,
а природа ће да те награди.
Удружимо љубав и снаге у једно -
видећеш, веруј ми, да је вредно!

Старопланинска бајка

Некада давно у густим шумама високе Старе планине живела је једна стара бака: Она је једина знала велику тајну страшне мрачне планинске пећине. У пећини су заувек заробљене лепе горске виле. Учинио је то зли шумски господар када су оне одбиле да служе само њему већ су желеле да помажу свим животињама и биљкама планине. Нико није знао како да их ослободи.

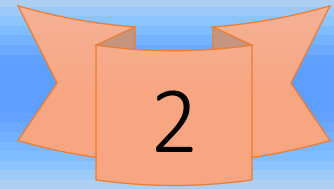
Године су пролазиле, а Стара планина је постајала још старија и трошнија. Помоћи није било ниоткуда. Једнога дана наиђоше туда и опасни разбојници који су тражили благо. Мучили су бабу да им каже где се налази. Бака је упорно чувала тајну и није одавала своје благо – вредне горске виле. Један од разбојника је случајно пронашао улаз у пећину. Помислио је да су ту сакривени дијаманти и злато. Позвао је своје ортаке који су покушали да туда уђу. Нису одмах успели. Били су им потребни дани да склопе огроман камен са улаза. Када су то коначно учинили, угледаше унутра благо. Грамзиво потрчаше ка њему и пропадоше заувек у некој дубокој рупи.

А горске виле угледаше светлост дана и коначно изађоше из мрака. Бака их је радосно дочекала и наставише заувек да заједно живе.

Ево их и сада на планини. Уређују је и чине богатом и лепом. Могу се чак и видети када најсјајнији Сунчев зрак обасја њихову предивну хаљину негде на врху планине.

Ajla Guja, VII razred

JU OŠ „Blagaj“ Mostar
Mentor: Anera Gološ

Probudimo se

Svaki put kada izađem van
za tenu mi se zalijepi nečija žvaka
vjetar nosi papir, leti mi u lice,
pa ne vidim kuda idem kao u sred mraka.

Plastične boce krase naše avlije,
kroz prozore auta svuda lete cigarete
od smoga su požutjeli i ljudi i trava
ekološka osvještenost duboko sad spava.

Želim da se budim uz taj svježi zrak ,
da me bistra voda umiva po licu,
okolina čista izmami nam osmijeh
drvo ljepše izgleda kad nastani pticu.

Наталија Јерemiћ

(7.разред)

ОШ „Бранко Радичевић“ Лугавчина код Смедерева Србија

У посети себи 2040. године

Земља је данас веома загађена .Дато нам је али то уништавамо .

То су сећања из давних година пре промена које смо постигли.

Папири су попуњени ,компјутери искључени,све је спремно за сутрашњу презентацију најновијег пројекта фирме „Еколија“.

Већ месецима тим и ја радимо на пројекту за здравију животну средину.Много смо напредовали и овај пројекат који се реализује сутра је посебно важан . Већ 15 година радим на својој фирми „Еколија “.

Коначно смо успели да направимо довољно јаке филтере за чишћење воде и ваздуха као и роботе који чисте смеће са улица . Због све већих рупа у озонском омотачу , све лошијег квалитета воде и хране покренули смо овакве пројекте.Србија постаје лепше место за живот .Иако смо мала фирма прикључују нам се и иностране државе не само из Европе већ и са других континената .Знање које имамо , које стално стичемо , ширимо ,користимо за побољшање наше земље.Прво смо почели са соларним панелима на фабрикама ,кућама и пољима за добијање струје .Проценти загађења се сваким даном смањују захваљујући нашим иновацијама.

Познавалац сам више наука ,хемије,медицине ,биологије,а зато се и трудим да загађење сведем на најнижи ниво.Сећам се да сам се доста разликовала од својих вршњака.Нисам волела да „Живим живот“, да излазим или нешто слично.Волела сам да читам и пишем приче .Сећам се како смо чистили школско двориште са учитељицом,како сам изволила експерименте у „Петници“, како су ме професори у средњој школи и на факултету подржавали и помагали око првих пројеката.Драго ми је што сам успела да се изборим до ове позиције у друштву и послу .Прве успешне пројекте и фирму сам покренула са 20 година ,а сада имам 35 и постигла сам много.Поносна сам на свој успех јер знам колико сам се мучила,падала и поново устајала да бих се изборила за ово.Драго ми је што мењам свет . Надам се да ће и моја деца сачувати и даље преносити знање које стичу поред мене.

Последње провере су завршене и сада могу мирно да одем кући својој деци и мужу.

Тијана Поповић, IV-6

ОШ „Душан Радовић”

Ниш

Ментор: Љиљана Стојановић

ПРИРОДА НЕК` ТИ БУДЕ ДРУГ

Природа увек дупло нам враћа,
свако нам добро још бољим плаћа!
Од свег` на свету више вреди
и зато нека свако је штеди!
Штедљив буди – воду троши мање,
у рекама биће боље стање!
И рибице у води живеће!
Драгоцена је и вода за пиће!

Када можеш, ти дрво засади!
Нека расту четинари млади!
Нека ничу јабуке и шљиве,
свуд по земљи – драгоцено биље!
Шуме ће нам здрави ваздух дати!
Зато сади и немој престати!

Не загађуј никада Планету!
Чувај, негуј све на овом свету!
И природа нек` ти буде друг,
и ливада, и шума и луг!

Anabella Tea Đogić, IX - a

JU OŠ „Fadil Bilal“ Šumatac
Šumatac, BiH

JOŠ NIJE KASNO

Prirodu ljudi uništavaju polako
te cijeli svijet okreću naopako.
Samo prirodu uništavati znaju
i bliže se svome kraju.

Životinje gdje stignu – bježe.
Oko njih se obruč steže.
Lijepa ptice što gradove krase
sad samo gledaju kako da se spase.

No, od ljudi ništa sigurno nije
bez obzira na to gdje se krije.
Zajedno sa biljkama što se suše,
oni nastavljaju svijet da ruše.

Stanje treba promijeniti što prije –
jer još uvijek kasno nije!
Uhvatimo se za ono malo nade
da popravimo sve loše šta ljudi rade.

Ana Županović , 3.b razred

OŠ Mertojak Split Doverska ulica 44.
Učiteljica Roberta Barić

Čuvarice plaže

Prijateljica i ja šetale smo plažom u blizini naše zgrade i vidjele čovjeka koji je bacio kesu smeća u more .

Brzo smo potrčale za njim , ali ga nismo uhvatile . Ušao je u automobil i odjurio . Nazvala sam policiju i ispričala im što smo vidjele . Rekla sam im da smo zapamtile registraciju automobila . Policajci su ubrzo došli i rekli nam da idemo kući da će oni krenuti u potragu za njim , a nama da će javiti kad ga ulove . Tako je i bilo . Nakon nekoliko dana nazvao me policajac i rekao mi da su ulovili čovjeka koji je bacio kesu sa smećem u more . Rekli su mi da će za kaznu trebati ići na predavanje o zaštiti okoliša te da će trebati mjesec dana čistiti plažu .

Prijateljica i ja borit ćemo se protiv svakoga tko bude uništavao naš okoliš , jer svaki glas je važan za spas naše Zemlje .

Анђела Перић, други разред

ОШ „Дража Марковић Рођа“

Смољинац

Србија

Ментор: Зорица Перић, руководилац литерарне секције

Specijalna
nagrada

Лекција из екологије

Здраво! Ја сам Чистић Природа.
Не волим када смеће по мом капуту пада.
Ту сам неке савете да вам дам:
папирић од кекса у канту одложи
испит из екологије положи.
Не гази по уређеној трави
могу да се узнемире мали мрави.
Са татом до продавнице боље прошећај
немој аутом ваздуху да загађујеш стан.
Пажња! Свака је порука важна.
Усвој градиво ово, нека ти је свако његово
црвено слово!

Катарина Пуповац , VI-3
ОШ „Ђура Јакшић“
Учитељица: Биљана Перин

ЕКОЛОГИЈА

Чујеш ли јецаје наше планете
као кад мајку тражи дете.
Топлина и загрљај њој треба
као и чистоћа и плаветнило неба.
Хајде да вратимо најлепше шаре
за све наше будуће другаре.
Помало плаве за мора далека
зелене нити, за долине их нека ,
белу ћемо ставити на врхове планина
да светом коначно овлада свежина.
И воћњаци више нека се зашарене
додајмо мало наранџасте жуте и црвене.
Кад ово учинимо и сивило нестане
планета ће коначно весела да постане.
Без боли, јецаја и туге
планету ће обасјати најлепше дуге.
Ако се удружимо и будемо снажни
касније ћемо моћи да се правимо важни.

Јован Гогих, трећи разред

ментор учитељица Аница Лојаница

Вода нас опомиње

Извор живота и две трећина планете,
вода нас опомиње на постулате свете:
„Морате знати колико сам важна,
без мене не би било мора ни плажа,
без мени не би било ни Сунца ни неба,
без мене свет не би имао оно што му за живот треба!

Пустиња би било све!
Ништа не би било као пре!
Не би цвркутале птице ни жубориле реке,
престало би цвеће да ниче и осушиле би се све клеке.

Знам да не желите то!
Тако би се десило велико зло!
Јер Земља у свемиру најлепше је место,
а ја седам на њен престо!
Лепоту и плаветнило јој дајем
и желим да заувек сија истим сјајем.

Зато, децо моја драга,
сада од вас зависи моја снага!
Чувајте ме од загађења
и штедите од исушења
и оставићу вам сву ову рајску лепоту
да се заувек радујете животу!“

Alisa Kovačević, Neja Kovačević

Osnovna škola „Mrkojevići“, Pečurice, Bar
Mentor: Snežana Pejović

Dvorište usnulih čempresa (Biti ili ne biti- opstati ili ostati)

Bar, 17. januar 2019. godine

Barani,

Pričaće se jednom: “Nekada davno u srcu Bara postojala je šuma čempresa.” Početak tipičan za bajke koje karakteriše srećan kraj. Ali naš je tužan i poražavajući.

Hladno januarsko jutro. Sedamnaesto. Ubrzo će borba oblaka i oskudnog zimskog sunca označiti početak još jednog dana. Sjeverac se igra s našim bujnim kosama, ne slutimo-posljednji put. Zvuci testere bude nas prije 7h, gluvi za vapaj osamdeset zelenih života. Od sunca ni nagovještaja, tamni oblaci ga sebično skrivaju. Biće ovo jedan mračan dan. Zatekli su nas pospane, nespemne za otpor. Uzalud smo se uzdali u naše stogodišnje iskustvo, prišli su nam nenajavljeni i sasjekli su nam korjene. Kakva simbolika! Utočište svih ljudskih: nesporazuma, problema i bahatosti leži upravo u njima. Ono što se jedan vijek suprotstavljalo udarima vjetra i ostalim vremenskim nepogodama, ljudska ruka je za dan razorila.

(Ne)moć čovjeka

Zadovoljne učenice u zagrljaju čempresa

Prve dječije korake napravili ste u ovome parku. U školi ste izučavali značaj i funkciju šume, ulogu u prečišćavanju zagađene atmosfere. Kada biste se umorili od gužve i buke, utočište ste nalazili u našem naručju. Kao majka ne jako dijete branili smo vas od kiše i žege. Borili smo se da anuliramo poplave za vrijeme obilnih padavina, naši korjeni bi tada sunderi postajali. Zaboravili ste da smo stanište mnogih ptica, kao i brojnog životinjskog svijeta. Zeleno ste u sivo obojili, park za građevinu dali. No, vi ste lekcije učili kako biste zaradili petice, a ne da biste naučeno znali jednoga dana primijeniti. Možete se pohvaliti silnim lučama, zvanjem ali ne i znanjem. Nas, čempresa, više nema- ostale su vam samo luče.

Priroda pamti- reci STOP nasilju nad njom

Neki od vas suzama protestuju. Obećavaju kako će na našem mjestu nići mlade stabljike koje će pričati novim generacijama jednu tužnu, ali poučnu priču. Govoriće o čempresima koji su u godinama otuđenosti ujediniili potrebu da se nasilju nad prirodom kaže STOP. Decenije će proći dok mlada pokoljenja budu uživala u svim ljepotama koje jedan park može da pruži. Možda će njihov stil života podrazumijevati više: znanja, pošumljavanja i čuvanja zelenih površina.

Što se mladih čempresa tiče, ostaje nam nada da će njihov kraj biti bajkovit.

Dvorište usnulih
čempresa

Džemila Ljajić, VIII razred

OŠ „Rifat Burdžović Tršo“
Nastavnik: Enisa Kajević

Sačuvajmo planinskih dragulja sjaj

Sačuvajmo planinskih dragulja sjaj,
neka blistaju kao do sad.

Neka svojom ljepotom zrače
i ljude iz cijelog svijeta privlače.

Planina je školjka
koja budućnost sniva
i rijetki biser u svom srcu skriva.

Možemo grliti planinu
kao slobodne ptice u vis kad se vinu.
Diviti se njenom sjaju
i u januaru i u maju.

Treba da je jasno svima
i priroda srce ima,
suzu što po nekad s neba kane
i zaslužuje naše poštovanje.

HANA TRTOVAC , VIII razred

OŠ "RifatBurdžovićTršo"

Novi Pazar

Nastavnik: EnisaKajević

STARA MASLINA

Otvori um i srce, prolazniče,
nek ti vjetrovi ispričaju
moju neobičnu priču.

Ja sam stara maslina.
Ne lomi mi grane,
ne kidaj srce,
ne dubi ranu što za čovjekom krvari.

Tu u mom dubokom korijenu
saznat ćeš tajnu
staru kao vječnost .

Pronaći ćeš ljubav
koju su sakrile sile tame.
Zaroni duboko u svoje želje
i vidjet ćeš
da svi ljudi na ovome svijetu su
jednako dragocjeni i posebni.
Stvoreni da vole i budu voljeni.

Rođena da o ljubavi govorim
prkosim buri života.
Nepomična na ljutom kamenu
prkosim zlobi .Pozivam na ljubav, spokoj i mir.

I želim ljudima sreću.

Burić Žarko 4.c

OŠ "Sveti Sava"

Subotica

Učiteljica: mr Mirjana Lončarević

Jesen

Toplo leto već je prošlo,
a šareno lišće je došlo.
Stigla nam je jesen žuta,
i obukla dva kaputa!

Ka jugu poleću i prve laste,
ali one ne koriste paste,
zečevi su svi u begu,
i bubice sad se legu!

U voćnjacima jesen buja,
i puno je ptica kod tuja.
Jesen je jedno slatko doba,
gde svako može svašta da proba!

Ања Бакић

II разред, ОШ „Сутјеска“ Подгорица

Ментор: Невенка Вулић

ЗЕЛЕНО, ВОЛИМ ТЕ

Ја живим у згради. Са прозора гледам природу. Највише се радујем кад изађем напоље.

Тата ме загрли и поведе у шетњу. Испред зграде је парк и модра ријека Морача. Радујем се кад угледам љубичицу. Поред њих су и бијеле раде. Не желим да их повриједим. Нећу да берем цвијеће! Хоћу да га заливам да расте. И оно треба да живи. Поред цвијећа је мравињак. Волим да посматрам марве. Кад сам поред њих пазим да их не згазим. Можда мама мравица чека свог сина Радојицу да дође кући. Било би ми жао да му се нешто ружно деси. На том простору дјечаци играју фудбала. Ко зна колико су мрављих живота уништили...Просипам мрвице од моје кифле, нек напуне свој мравињак. Са својим братом копам путеве за њих да се мање муче и брже дођу кући. Понекад се мрави пење уз моју ногу. То ме голица, мислим да ме они милију. У парку понекад има смећа. Брат Ницо и ја га скупљамо. Волим да пођем на село Градишњицу. Срећна сам кад се изујем боса и ходам по трави. Уживање право! Са браћом Вуком и Ницом берем јагоде. Трчимо, а вјетар нас милује. Тамо је најљепша природа. Цвркућемо са птицама.

Желим да природа буде чиста и зелена.

Бина Томашевић

II разред, ОШ „Сутјеска“ Подгорица
Ментор: Невенка Вулић

Природа

Много волим сунце. На сваком свом цртежу, прво нацртам сунце. Једва чекам да се појави и изађем напоље. Мислим да сви воле сунце.

Испред моје школе је парк. Ту су бор, липа, бреза. Највише ми се свиђа бреза. Волим да додирујем њено глатко стабло. Њени листови дрхте на вјетру. На великом одмору посматрам птице које се љуљушкају на њеним танким гранама. Навикле су на нас и врло су нам близу. Радују се остатку наших ужина. Са другарицама Нађом, Сташом и Леом берем цвијеће и правим вјенчиће. Сунце мами цвјетиће да отвори своје латице. Волим пријатан мирис цвијећа. То су природни парфеми. Снажан вјетар може да ишчупа латице и сломи цвијеће. Са прољећним сунцем дођу и ласте. Једна дође под мој кров. Моја кућа је наш заједнички дом. Једном је из гнијезда испала мала ласта. Мора да је била несташна. Била сам тужна и размишљала како ће бити мами кад је не нађе у гнијезду.

Ближи се распуст. Мене чека моја Коштаница. Волим да пливам у њој јер је бистра и чиста. Могу да видим рибице и пливам са њима. Осјећам се као да сам и ја рибица.

Природо, буди ми чиста, зелена, мирисна и шарена.

Мона Мујовић

II разред, ОШ „Сутјеска“ Подгорица

Ментор: Невенка Вулић

ВОЛИМ И ЧУВАМ ПРИРОДУ

Волим природу више од играчака. Волим природу више од цртаног филма. Више и од играонице. Волим је у свим годишњим добима.

У прољеће мирише на цвијеће, лишће и траву. Тада чујем цвркулт птица, зујање инсеката и шум вјетра. Понекад сретнем жабу корњачу. У јесен скупљам лишће различитих боја и облика да бих направила хербаријум. Волим је и љети кад у хладу на клупи са мамом играм икс-окс. Често је у тој игри победићим, јер у природи боље размишљам. Знаш, то је због кисеоника! Радујем се што ћемо ускоро имати пикник. Чувам природу и не берем цвијеће, уживам док га гледа. Не загађујем природу, јер је најљепша кад је чиста. Нека буде чиста и лијепа за мене и све друге. Дувала сам маслчак и замислила жељу. Мама ми је обећала да ћемо засадити дрво. Биће то дрво поред којег ћемо играти пуно патија икс-окса.

Опет ћу победићим због кисеоника.

Митар Радуновић

II разред ЈУ ОШ „Сутјеска“ Подгорица
Ментор: Невенка Вулић

РОДИО СЕ ЦВИЈЕТ

Родио се први цвијет
Радује се дјечији свијет.
Ах, како је њежна љубичица,
Смијешимо се и ја и Милица.
На дрвету расте први лист
Гладак и потпуно чист.
Дошла је прва ластва
Ено је лети изнад храста!
За њом и друга и трећа
О, каква срећа!
Врапци им у сусрет хрле
Да се сњима крлима грле.
Мрав и мравица из траве вире,
И бубе се љубе!
На све стране шарене се лептири
Љубав се планетом шири.

Нађа Вукчевић

II разред, ОШ „Сутјеска“ Подгорица
Ментор: Невенка Вулић

БЛАГО МЕНИ

Облаци лете, сунце сија

А дуга се развија.

Сипе кишне капљице

Из траве вире печуркине капице.

Шарене се цвјетићи,

Тихо шапућу лаптирићи.

Дрвеће се зелени

Стигло је прољеће

Баго мени!

Kolijevka života

Zagađenje Svjetskog mora predstavlja veliki problem, kako za čovjeka, tako i za biljni i životinjski svijet koji živi u moru, i oko njega.

Okeani i mora, ogromne vodene površine, predstavljaju kolijevku života. Samo planeta Zemlja ima to bogatstvo. Da nije njega, ne bi bilo ni nas. Plavo – zelenkasta boja mora, u kojoj se ogledaju Sunce i nebo, krije jedan svijet beskrajno čudesan i uzbudljiv. Svijet koji živi pored nas, i koji od NAS ne traži baš ništa. Ali, na žalost, čovjek je sebi izabrao mjesto gospodara Svijeta. Samo je on važan, i sve je u službi njegovog užitka. Za to ni jedna cijena nije previsoka. Otpad je najlakše baciti u more, voda ga odnese i ne vidi se. To što postaje smrtonosna hrana za životinje, manje je važno. Velike količine nafte, čije tamne mrlje plutaju po uzburkaloj vodi, brojnim pticama odnose živote. Sletevši u te mrlje njihova bijela krila se zalijepe i tako nemoćne dočekaju smrt. Komunalne vode, radioaktivni i toksični otpad, samo čine vrh ledenog brijega zagađivača. Spisak je beskonačan.

Ali, sva ta zagađenja se, kao bumerang, vraćaju čovjeku. Riba koju lovi za ručak je zatrovana. Voda u kojoj se srećan kupava, takođe. Pa šta je to sa čovjekom? Zašto sve to radi? Bojim se da ne zna ni sam, jer da zna, uništen živi svijet mora, ne bi bio samo klateralna šteta moderne civilizacije. Šta da se radi? Lijek je u nauci i obrazovanju.

VASILISA KOPRIVICA

JU OŠ LUKA SIMONVIĆ NIKŠIĆ
CRNA GORA

LIPA

U dvorištu pokraj puta,
raste jedna lipa žuta,
savila je svoje grane
kad je gledaš kao da će da padne.

Kada kiša zažubori kao da s lipom zbori,
a kada vjetar počne grane da njiše,
još je tužnije vidjeti je,
nego posle kiše.

Tada često moja bakica stara,
skuplja lišće sa trotoara.
često meni baka zbori,
pomoz mi srećo da ti se baka odmori.

I tako još uvijek lipa žuta,
u dvorište bakino raste,
pokraj puta.

Usnulim snom moja baka spava,
a ja sada sama i tužna skupljam
lišće sa trotoara.

Marta Galunić, 4. pazred

III. osnovna škola Bjelovar
Mentor: Suzana Turković

VODA

Voda nam svima treba,
Kao Božji dar ona pada
S neba.

Vodu trebamo čistu
Poput svježeg rose na listu.

Slatku, pitku vodu
Moramo štititi,
Ima je malo,
Može brzo otići,
Nestati.

Čovječe, pazi kako s vodom
Postupaš,
Pij je dovoljno,
U njenom osvježanju
Svakodnevno uživaš.

Voda je bolja
Nego bilo koji sok,
Zagađivanju voda reci
Sto

Matija Sokač, 4. Razred

III. osnovna škola Bjelovar

Mentor: Suzana Turković

TAJNA ŠUME

Jučer sam s prijateljima šetao šumom. Načuli smo da životinje pričaju kako je šuma zagađena. Odlučili smo se još malo približiti da bolje čujemo. Pitali smo životinje možemo li im pomoći. Životinje nas nisu razumjele pa smo pogledali u šumski rječnik. I pitali ih na šumskom jeziku možemo li pomoći.

One odgovore: - Možete. Skupite svo smeće, gume, aute, bicikle, limenke, plastične vrećice i odnesite ga iz šume. Zatim posadite malo mladih breza i mladih hrastova. Posadite i cvijeće: jaglace, visibabe, bijele i žute narcise. Kada to sve napravite, posadite još malo grmova. Zatim sve to dobro zalijte. Svo smeće odnesite na smetlište, a onda ukrasite šumu.

Vjeverica kaže: - Ako želite stvarno pomoći, meni u gnijezdo stavite lješnjake. Divljoj svinji žirove i kestenje. Sovi miševe. Malim ptičicama gliste i crve. Vuku, lisici i medvjedu malo mesa da nisu gladni. I nabavite još puno hrane za sve nas! Iz one bale sijena uzmite malo i dajte nam. Pokosite travu i dajte zecu trave i mrkve. Ona spaljena drva odnesite. I iskopajte nam mali ribnjak, moraju čaplje, rode i bjelouške imati nešto za jesti. I obavezno recite ljudima da više ne zagađuju ovu prekrasnu šumu!

Kako je ljudima ljepše – da je šuma pusta i suha ili blistava i zelena? Zar vi ljudi ne vidite ovu ljepotu šume? Ljudi stalno šumu zagađuju. Neka se to popravi!

Obećali smo životinjama da ćemo obaviti sve kako su nam rekle. Tako smo moji prijatelji i ja razveselili cijelu cjelcatu šumu. Životinje su bile sretnе što im želimo pomoći.

Petar Đipalo, 4. Razred

III. osnovna škola Bjelovar
Mentor: Suzana Turković

U NEVOLJI PRIJATELJI POMAŽU

Probudio sam se rano i otišao sam u šumu. U njoj sam čuo drveće kako plače. Kada sam prišao bliže drveću, vidio sam jako puno smeća. Probao sam ga sam počistiti, ali nisam uspio. Otišao sam kući. Razmišljao sam i razmišljao sve do večeri. Tada mi je na pamet pala ideja. Uzeo sam lopatu, otišao u šumu i malo razmaknuo smeće od drveća. Drveće mi je dalo ideju da pozovem prijatelje.

Odlučio sam poslati poruku svijetu. Mama mi je pomogla u tome. Objavila je moj poziv na svom fejsu. Javili su mi se Ahmad Al Sharani iz Saudijske Arabije, Mohamed Sinola iz Egipta, Luka Miović iz Bosne i Hercegovine i Nicolas Abalo iz Francuske.

Pozvao sam ih da mi dođu pomoći očistiti šumu i svi su se pojavili. Uzeli su lopate, hranu i piće. Jedan dan smo se zabavljali kod mene. Drug dan smo uzeli lopate u ruke i krenuli makivati smeće u šumi. Mučili smo se. Trebalo nam je tri dana da očistimo šumu od smeća. Šuma se smijala i zahvaljivala nam.

Naravno, kao pravi domaćin ponudio sam svoje goste pršutom, kulenom i kobasicom. Zahvalio sam im i pozdravio ih. Zauvijek smo ostali prijatelji koji si pomažu u nevolji.

Neo Dolenski, 4. Razred

III. osnovna škola Bjelovar

Mentor: Suzana Turković

SPAS U ZADNJI ČAS

Jednoga dana vozio sam se na biciklu. Vidio sam šumu. Na prvi pogled šuma je izgledala sjajno, ali kada sam prišao bliže čuo sam kako šuma plače. Upitao sam šumu što joj se dogodilo. Kroz plač mi je odgovorila: - Životinje su me napustile, drveće ljudi porušili, kosu mi odrezali.

Nakon što sam ju utješio, otišao sam kući i mami sve ispričao. Zamolio sam mamu da mi posudi sjemenke hrasta, bukve, breze...Mama mi je dala čak i sjemenke bundeve.

Ponovo sam došao u šumu s punim ruksakom stvari. Skupio sam životinje koje su još bile u šumi. Podijelio sam posao životinjama. Divlje mačke su kopale rupe, ja sam umetao sjemenje u rupe, a vukovi su zatrpavali rupe. I kiša je došla, baš je lijepo zalila sjemenje u zemlji.

Na sreću, ja sam imao kišobran pa smo se svi sklonili pod njega. Znao sam da se mama već brine za mene. Imao sam mobitel pa sam nazvao mamu da ne brine.

Čim je kiša prestala, nastavili smo s poslom sve do večeri. Kad je pala večer, morao sam poći kući. Ali, svaki dan sam dolazio u šumu i gledao sam kako se šuma obnavlja. To su bili najbolji dani u mom životu!

Burić Žarko 3.c

OŠ "Sveti Sava" Subotica

Učiteljica: mr Mirjana Lončarević

MORE

Ovog leta odoh na more,
da vidim lepe izvore
i prelepe zelene prizore.

Kad ponesem pribore,
odoh na planinu gore
da vidim i carske dvore.

Naidem na javore
koji stalno govore:
"Šumare pazi da nam braća ne izgore"

Милош Степаноски

ОШ «Иво Андрић» Београд

Ментор: Ивана Цмиљановић Косовац

ЕКОЛОШКИ ПОДСЕТНИК

**Волим Сунце, ливаду, море,
језеро, реку, брда и горе!
И волим ову нашу Планету!
Никад јој нећу нанети штету!**

**Природа нам је као мати.
Никоме она не да да пати!
Чист ваздух нам радо даје,
жели да човек на њој траје!**

**А човек често непоштен буде,
Планету, природу не разуме!
Отпадом здравље природи руши...
У загађењима свет се гуши!**

**Ако смо чувари природе прави,
Планета ће трајање да настави!
Сва зелена, здрава и чиста
од среће ће еколошки да заблиста!**

**Нека вас песма моја подсети
да отпад јако природи штети.
Другари, будимо чувари Планете!
Нека је небриге наше не оштете!**

Надја Илијески V⁻¹ одделение

ООУ „Блаже Конески“, Скопје
Ментор: проф. по одделенска настава
Јадранка Клисарова

ВО НАШАТА ШУМА

Кога силно сонце ќе изгрее,
в шума посакувам да сум јас,
да гледам ридови, зелени пространства,
да слушам разнолик птичји глас.

Во шума кога одам,
средба со птици и верверици закажувам,
со нив разговарам, се дружам,
љубов искрена им покажувам.

Шумата е дом на растенија и животни,
ние сме пак нивни гости,
а кога на неког во кука му влегуваш,
должен си да почитуваш правила јасни и прости.

Отпадот во шума оставен
растенијата ги боли,
тоа не е ни храна за животни,
затоа внимавајте, природата моли.

Однесувањето во природа,
треба да биде културно и фино,
животните не сакаат бучава,
тие уживаат во шумското небо сино.

Ива Каевик, V⁻¹ одделение

ООУ „Блаже Конески“, Скопје
Ментор: проф. по одделенска настава
Јадранка Клисарова

ЕКОЛОГИЈА

Еко,екологија
планетата е почиста
има еко акција
за подобра средина.

За отпадот ние
да се погрижиме треба
За почиста средна
да биде цела.

Сите ние сакме
почисто да биде,
но затоа треба
повредни да бидеме

Планетата цела è
благодарна на нас,
затоа без екологија
за никој нема спас.

Медеја Ангелковска

V -1 одд. ООУ „Блаже Конески“, Скопје
Уч., Венјамин Мачукоски“ бр.6 - Скопје

Ментор: проф. по одделенска настава
Јадранка Клисарова

ШАРЕНИ БАЛОНИ

Балони, балони
во различни бои,
во детските рачиња,
тие се се соништата
на секое дете,
негови, твои, мои.

Летаат насекаде,
по улиците и паркови,
на ветрот му пркосат,
детски желби носат.

Големи се желбите
на децата мали,
да живеат во слобода
и чиста и здрава околина.

Talib Melajac, uč. VIII razreda

OŠ „Rifat Burdžović Tršo“ Novi Pazar
Nastavnik: Enisa Kajević

Suze koje niko ne vidi

U jednom prelijepom gradu žive dvije sestre, dvije rijeke. Sandžak, stari beg, otac mnogih planina i rijeka, ponosio se ljepotom svojih mezimica i dao im je lijepa imena. Jošanica i Raška. Plavooke ljepotice krasile su dvore svoga oca, svaka na svoj način i bile omiljene i primjer čistote i ljepote nadaleko.

Sretne su bile dvije kćeri moćnoga Sandžaka, pjevale su najljepše melodije. Igrale su se po šumama i proplancima i kad se uzele jedna druge, sastajale se i veselo nastavljale igru otkrivajući neke nove predjele.

Jednog dana reče Raška svojoj sestri: „Sejo moja, molim te ne donosi kući svakakav otpad koji bacaju ljudi, umorna sam, a i ruži mi izgled. Moje oči nisu više bistre i plave. Odjeća mi je prljava. Ne mogu da te prepoznam koliko si postala aljkava i neuredna. Ne mogu više da čistim za tobom.“

Mala Jošanica tiho zaplaka: „Draga moja, ja to ne radim namjerno. Molim i preklinjem ljude da ne kvare moj izgled, da čuvaju moju ljepotu. Podsjećam ih kako je nekada lijepo bilo kada su se ljeti djeca igrala u mome koritu. A i u tvome. Sjećaš li se? Ah! Kako smo samo sretne bile. Sve je bilo ispunjeno radošću i smjehom. Mi smo se presijavale na suncu, a djeca pravila virove i veselo skakala. Ti znaš, seko, koliko ja volim djecu. Milovala sam ih svojim njegovanim rukama nježno po licu i kosi. Čuvala ih i brinula o njima. Sada se plašim da dodirnem neko dijete da ga ne povrijedim. Ruke su mi prljave.“

Ribe su plivale, mi smo im pjevale. Gdje li su nestale te lijepe ribice?

Ove teške školjke automobila, ovi zahrđali šporeti pritiskaju mi srce. Ne mogu više da nosim taj teret. A moja kosa... nekad je bila mirišljava kao cvijeće, uredna i lijepa. Sada je ruže bačene plastične vreće i flaše..

Tužna sam, seko moja. Gdje je nestala moja ljepota? Zašto su ljudi bahati i grubi. Pa mi smo tu da njihov život bude ljepši. Umjesto da nam budu zahvalni, da nam dobro dobrim vrata, ljudi nas svakodnevno ranjavaju. Ne mogu više. Strašno patim. Moje suze niko vidio nije, moje uzdahe niko čuo nije. Dođe mi da potonem u majčicu zemlju, da nestanem sa ovog okrutnog svijeta.

Znam da i tebe povrijeđuju. Ni tvoja kosa nije više lijepa. I ti se mučiš i nosiš raznu gvožđuriju koja ti grebe lice i ruke. Tijelo tvoje je prekriveno ranama i krastama. Ah, sestro moja, moramo izdržati zbog našeg oca. Bio bi mnogo tužan da nas nestane.

Postoji jedan mali tračak nade. Ljeti, jedan dječak dođe do moje obale. Ukloni iz moje kose bačene kese i flaše. Oh, bar djelić moje kose nek izgleda lijepo. Srce mi tada zaigra, u

njemu se rodi nada. Možda će ljudima ipak savjest proraditi, možda će im srce omekšati. Molim se za to svaki dan.“

Sestre se nježno poljubiše i krenuše zajedno svom prijatelju zelenookom Ibru da s njim podjele svoju bol. Dječak koji stoji na obali sam ja. Još uvijek vjerujem i sanjam da će se svijet smilovati na dvije nježne sestre, na dvije divne rijeke Rašku i Jošanicu i da će se njihovom ljepotom ponositi stari Sandžak-beg, otac mnogih planina i rijeka.

Rajovic Jovan, 3-1

Os Nada Puric Valjevo

Neprljaj izgovor nemas!

Priroda bas sve nam daje

Dokle ce ona da traje

Briga je sada sve veca

Oko nas tone su smeca

Otpaci na sve su strane

Baceni ostaci hrane

Trujemo nasu planetu

Gusimo pticu u letu

Mislimo danas za sutra

Vedrija da svanu jutra

Cistiji vazduh da bude

Neka se svi skupa trude

Neprljaj,Izgovor nemas

Trgni se,nemoj da dremas

Ocisti,drugima kazi

Izgovor vise ne vazi

Јовић Данило 4.ц

ОШ“Свети Сава“ Суботица
Учитељица: Мирјана Лончаревић

ПАХУЉЕ

Пахуље су лепе, снежне и нежне.

Пахуље су беле и плаве, велике и мале.

Пахуље су разне, чудне и красне,

Па их сви волимо и изгледу им се дивимо.

Зима је када снежна пахуља са неба пада,

Када се забели бела стаза

И ..ето нама Деда Мраза.

***

Алина је градоначелница Београда.

Мала слатка девојчица која воли свој град. Она сваког дана виђа једног врапца и назвала га је Мики. Живи у њеној улици. Алинин град је био прљав, а ваздух је био баш загађен. Врапцу се тамо није свидело, заболеле су га уши од буке. Улица у којој је живео са Алином била је пуна буке, мајстора који су бушили земљу и правили нове станове. У малу улицу улазиле су све велике машине: дизалице, камиони, багери... Мики је одлетео у Црну Гору јер је тамо мирније и лепше. Док је Алина шетала својим градом гледала је фасаде које су биле изжврљање и ишаране спрејом, кровови су били уништени, дрвеће су исекли а цвеће је венуло. Тај град није био бео, а звао се Београд.

Алина је отишла у Црну Гору у Никшић у посету баби и деди. Њена колегиница градоначелница Никшића која се звала Милена, забранила је да се у њеном граду баца смеће и прља, а донела је закон да се деца морају играти. Ако деца једу сладолед маме и тате треба да баце папир и дрвце у смеће. Сви поштују закон Милене Миловић. Никшић је чист град, језеро Крупац има пуно ракова, а ракови воле да живе само у чистој води. Људи и деца воде рачуна о граду и свом језеру.

Алина је донела закон као у Црној Гори! Београд је постао бели град.

А врабац је на вестима видео да је Београд постао бели град и вратио се. У његовом срцу је ипак био Никшић а не Београд.

Шта мислите ко је био врабац?!

Одговор: Ја!

Sofija Šild, 4. C

O.Š. „Sveti Sava“

LETO

Proleće je prošlo,
leto nam je došlo.
Sunce nam se smeši,
a beli oblaci su sve lepši i lepši.

Biljke su ozelenele,
cvetovi pocrveneli
livade su šarene,
cveća su pune.

Bubice male,
iz svojih kućica istrčale,
veselo lete na sve strane,
leto su jedva dočekale.

Pčelice radilice,
najveće su vrednice.
Cveće sve oprašuju,
i polen sebi skupljaju.

Crvenog paradajza,
sada puno ima,
a i žutih jabuka
punih šećera i vitamina.

BOGDAN STANKOVIĆ

Osnovna škola „Sveti Sava” Niš

Mentor: Aleksandar Jovanović, nastavnik srpskog jezika

PLANETA ČISTA NEKA ZABLISTA

U svetu neka zna svako dete
veoma je važna čistoća planete.
Odgovorani treba biti
I prirodu zaštititi.

Ne bacaj smeće po travi,
ni po drumu, to uvek imaj negde na umu.
Lepo čuvaj i reku i šumu.
Plastiku, staklo i gumu
ne guraj u garažu, već odnesi
u fabriku za reciklažu.

Tako priroda bolje diše
i cveće lepše miriše.
Neka svakog dana i svakog leta
zablista naša planeta.

Za sada nemamo drugu planetu
zato joj nikako ne nanosi štetu,
već o njoj brini kao o detetu.

Kad neodgovorne sretneš ljude
što smeće bacaju svugde,
primerom svojim tad im pokaži,
čistiji grad svima je draži.

Čuvajmo naše planine i reke
za vesele, bele zeke i neke nove bate i seke,
za godine buduće i vekove daleke.

Neka planeta bude čista,
neka u svakom oku blista,
kao detelina sa četiri lista.
Ne čupaj travke, ne čupaj biljke,
to su života našeg svetiljke.

Riba u vodi, meda u šumi, ptica u letu,
sve je važno za našu planetu.
Iz tvojih misli i tvoga srca,
uvek neka krene iskra ista,
da priroda bude čista, a planeta da zablista.

Лана Вељковић 5₃

ОШ "Васа Чарапић"
Бели Поток, Србија
наставница Снежана Стојановић

НЕКАКО С ПРОЛЕЋА

Имам једну лепу машну, коју стално носим у коси. Рано ујутро одлазим у школу. Јутарња роса ми сваког јутра опере лаковане ципелице. Споро ходам и пазим да не повредим ону белу раду која једва вири из траве. Мислим да идем споро, али се капија школе све више приближава. Врба испред школе савила своје гране, само што не заплаче. Тужна је и она што морам у школу, а напољу мирише пролеће.

Са сваким новим зраком, ја сам све виша. Коса ми је баш дуга. Сасвим добра да је украсе маслачак, лала, даниноћ... Тротоари суви и сиви, а ветар лагано лепрша моју дугу косу. Успут милује моје нежно лице. Моје сунце полако се пробија кроз густе облаке да ми измами осмех на лице. Са тим осмехом кренем да летим високо, далеко...

Одједном, хладне, крупне капи падају на мој нос. Откуд сад ова суза тамне боје?! Ево још једне, и следеће, и сручи се прави пролећни пљусак. Киша ми је поквасила косу, панталоне, и моју омиљену розе мајицу. Погледала сам низ брег и видела како се пшеница таласа као непрегледно зелено море. По неки црвени мак вири из тих зелених таласа, као моја машна у коси.

На ливади поред неки жути, плави, бели, црвенкасти цветићи подижу своје главице и вире из заталасане траве. Радују се киши, жедном пољу треба воде. Настављам даље, покисла и насмејана. Ево сунца опет! Тако ми прија да ме углеје. Испред мене са неба се смеје огромна шарена стаза. Разлиле се боје - жута, црвена, плава, зелена... Пролазим замишљеном стазом испод дуге и тако сам срећна. И тако растем ја, расте и небо.

Сада сам у петом разреду, а небу не видим краја...

Dana Salčin, VIII razred

JU OŠ „Blagaj“ Mostar
Mentor: Maida Haznadarević

Srce beskraja

U srcu beskraja,
u cvijetu sjajnih zvijezda,
ima jedna razigrana planeta.

Jutrom rano s Mjesecom se smije,
malo, pomalo iza njega se skrije.
Veselo onda na put krene duži,
Sa sekom Venerom da se druži.

Hopa- cupa polako se okreni,
bratu Marsu na večeru kreni.
Zemlja naša, to je čudo pravo,
prelijepo je njeno oko plavo.

Behar, cvijeće, ptice u letu,
to samo postoji na ovome svijetu.
Ona samo jedna ima,
Pazite je! - reci svima.

Dani, noći, zime i ljeta,
ne smiju nam biti sjeta.
Savršeno to je zdanje,
svijetlih zraka čudesno je tkanje.

Da li je ljepša u sumraku il u zori,

plavoj, bijeloj ili zelenoj odori.

Sve tu raste, sve tu cvijeta,

Sačuvajmo ovo malo našeg svijeta!

Lejla Gološ, VIII razred

JU OŠ „Blagaj“ Mostar
Mentor: Maida Haznadarević

Blagaj i ekologija

Blagaj kao ekološko mjesto

Ha ha ha
Zapitam se često

Šta sve imamo u ovom kraju
Sve blista u svom sjaju
Tekija naša mila
U stijene se uvila,
A ispod nje rijeka Buna huči
Kao da je nešto muči
Od kako napraviše restorane
Nema ni patke više da se hrane
Od naše rijeke Bune bistre i čiste
U smetljište je pretvoriše
Naša riba bunska pastrmka
Dinamitom je ubiše.
Što nam je majka priroda dala
Okolo brda, a unutra vala
Puna zelenih površina
A u sredini teče rijeka Buna,
Pružila se kao šina.
Kad sve to pogledaš hvata te milina.
Pa Stijepan Grad i njegova visina,
Kad se popenješ dočeka te tišina.
Ljepota prirode,
Probudite se joj narode.
Sve bi moglo da blista,
Da nam je savjest čista.
Najgore je poslije Derviša,
Uvijem molimo nebo da pada kiša.
Da nam splače ono smetljište,
Što nam prolaznici ostaviše.
Ujutro rano dok priroda se budi, ptice cvrkuću, laste lete,
Ti vidiš ono jadni Cojla glavnu ulicu mete.
A sve to naša Općina gleda,
Čistoći unutra neda,
Ovom blagom gaju,
Ovom malom kraju,
Ovom našem rajju,
Dopustili su da živi u očaju.
Od Jaffe nam najlon leti,

Aluminijski nam odavno prijete
Kontenjeri puni, Komos se buni,
Neće da čiste, baca se svašta,
Šta sve može ljudska mašta.
Za zaštitu ljudske sredine,
Niko ne mari, niko ne brine.
Nekada je bio Blagi Gaj,
A sada je jadaj.
Očuvanje prirode, majke naše
Potrebna je odgovornost i zalaganje vaše.
Zato je red na nas,
Pomozimo našem Blagaju,
Za sopstveni SPAS!
Pa se nadam da će razum bistri,
Sačuvati razum čisti.

Lejla Obad, VIII razred

JU OŠ „Blagaj“ Mostar
Mentor: Maida Haznadarević

BUDI ČOVJEK PONOVO

Kad procvatu behari, kad dunjaluk zamiri... Početni su stihovi prekrasne ilahije koja svojom dubinom osvaja srce svakog iskrenog čovjeka, ne gledajući njegovo ime ni stepen obrazovanja, već čistoću duše koja teži ka prirodi – izvoru radosti i jednostavnosti življenja. Može li njena čarolija prožeti duh čovjeka današnjice koji se pretvorio u marionetu čiji su konci istrošeni od pokretanja, čiji pogled besciljno luta u nedogled? Postoji li rješenje njegovu beznađu, zraka svjetlosti njegovu pomračenu razumu? Odgovor je vrlo jednostavan... priroda. Ma koliko god čovjek bio nezahvalan i ravnodušan prema prirodi, činjenica je da je on njen dio, koji ona unatoč svim ponižavanjima, prihvata i ljubi podižući ga iz njegove malodušnosti. Sve više današnji čovjek potisnut obavezama i izložen stresu i umoru upada u stanje potištenosti, neraspoloženja i mrzovolje, pritom ne opažujući ljepotu i veličanstvenost života koji posjeduje. Dragi čovječe, taj mirisni svijet je darovan Tebi, prepusti se njegovoj čaroliji, otisni se od obala svoje zatvorenosti i barem na trenutak promotri probeharalu granu. Dodirni svaku laticu njegovog jedinstvenog cvijeta koja je izgrađena od mnoštva stanica, nevidljivih prostim okom. Osjeti njenu mekoću, nježnost i lepršavost, udahni njen miris – osjeti njeno postojanje. Nisi li možda zaboravio da si Ti pozvan da budeš svjedokom velike tajne nastanka novog života, tajne rađanja, tajne koju krije ljudski razum, koja se ne može iskazati ni najvećom rječitošću. Ne zaboravi, dobri čovječe, da sebi takvo što ne možeš priuštiti svojim novcem. Pjev lijepih ptica koje ne primjećuju na granama, žubor nabujalih planinskih potoka, šapat proljetnih pljuskova, a prve proljetnice pokraj puta nemaju cijenu. Jedina zahvala njihovom postojanju treba biti tvoja svijest da ih očuvaš, tvoje doživljavanje njihova života. Naposljetku, mislim da je jedini uzrok svim onečišćenjima i prirodnim nepogodama to, što je čovjek potpuno izgubio sluh i vrijeme za njemu povjerenu prirodu. Promotri prostranstva neba okruženog plavetnilom nježnih struna, udahni smjelo zrak koji je besplatan, ponekad se ogledaj u mirisnom svijetu njene duše i ne propusti ovaj jedinstveni dan da otkriješ mnoštvo čarobnih događanja koje ti priroda nudi. Odvaži se, potrgaj svoje okove i ponovo budi čovjek....

Миа Шеќероска V² одд.

ООУ „Блаже Конески“ - Скопје, Македонија
Ментор: Билјана Мирковиќ (одделенски наставник)

АПЕЛ

21 ви век, нова ера
човештвото до каде ли ќе тера?

Загадена почва, загадена вода
кажете луѓе дали ова е во мода?

За воздухот ич да не стане збор
- Чуден е тој створ!

-
Надвор не се диши, од честички разни
дали вашите души ви се празни?

На нас децата помислете бар за час
зарем ни нема спас?

Зарем и ние не треба да живееме исто
како и Вас претходните генерации- на чисто?

Зарем душа не ве боли
кога мало дете во болница моли?

Да се здружине сите силно
ве повикувам јас милно.

Да не ја загадуваме природата Мајка
- немаме магично стапче ко од бајка!

Barbara Kramarić, 6. B

OŠ "Pavao Belas" Brdovec
Voditeljica: Ivanka Tomić

Tak diši moja zemla

Ričet, mlinci, picek z krumpirom,

Kiselo zelje, pažul z makaroni,

Grašak z nokleci, široki rizanci,

Krpice zi zeljem, pažul ašmalcani

I kisela repa.

Zapečeni štruklini, makovnjača, orihnjača,

Kuglof, mađarica, vanili kiflini,

Bučnica i pita z jabukami.

Pa tak vam diši moja zemla.

Rječnik

diši – miriše

ričet – jelo od graha i ječma

picsek – pile

pažul – grah

grašak z nokleci – grašak s okruglicama

pažul ašmalcani – grah prepržen na masti

zapečeni štruklini – zapečene štrukle

vanili kiflini – vanilin kiflice

bučnica – tradicionalno zagorsko jelo od bundeve

Шта ми то природа говори

У селу Манић, близу Космаја, моји бака и дека имају викендицу. Када сам тамо, осећам се другачије него на другим местима.

Рано ујутру, када изађем из куће, ходам боса по трави прекривеној росом, загледана у Космај који се види кроз воћњаке јабука и крушака. Тај приказ одузима дах, а природа призива да се ка њој приближи. Дрвеће у шуми лагано се њише у правцу ветра и прави музику која прија за слушање. Као да је сваки лист други инструмент, и свако свира свој део. Понекад, када из шуме истрчи лане, ја га посматрам како невино трчкара по ливади. Цело лето тамо прође у незамисливом складу.

Током јесени зелена боја, боје цвећа и воћа се замењују жутом, наранџастом и златном, тада почињу кише и тмурни дани. Док киша пада, са дрвеног прозора посматрам биљке и дрвеће, на којима са лишћа цуре капљице кише и падају у траву. Иако понекад магловит или тмуран дан може да поквари расположење, мени се то не дешава, изађем на балкон и посматрам птице како лете и слушам звук кише која пада низ олук. Касније, када киша стане, по још увек мокрој трави изађем и шетам по шуми. Обраћам пажњу на мале животиње, које се, док се приближавам, крију у својим скровишима.

У пролеће све почиње поново да се буди, бака сваког јутра излази и нежно залива цвеће, почиње да сади нове биљке, као да све поново оживљава. Сунце сија и греје свет у коме поново настаје љубав. Када почне да пада ноћ, сунце залази иза Космаја, а небо постаје наранџасто. Гледајући тај приказ, бивам подстакнута на размишљање о природи и животу.

Најлепша природа је она нетакнута, која је, без обзира на то колико јој пажње посвећујемо, увек подједнако лепа и раскошна.

Nika Blešić, 6.r.

OŠ “Dr Arčibald Rajs”

Beograd

Ljubinka Đuračić, profesor

Prolećni kišni dan i moja osećanja

Sreća i tuga su deo života. Dok jedni dolaze na ovaj svet, drugi ga nehotice napuštaju zauvek.

Kiša udara po već natopljenim listovima, izgužvanim od kiše. Drvo setno gleda u tavno nebo. Čeka trenutak kada će i njega oboriti gromovi i munje, i kad će nemoćno i mrtvo pasti na zemlju. Tada će ga ona ponovo sresti, i bezdušno sipiti po njemu. Suze odaju moje trenutke bola, dok sve ovo zamišljam. Osećam kako me nešto crpi i da će me srušiti, kao što je srušilo i ovo stablo. Počinjem da osluškujem. Čujem samo pljusak u punom jeku, a malo se ubacuju i zvuci šuštanja zelenog grmlja. Slušam i užurbano trčanje i pucnjavu cvetnih grančica, koje su se, tražeći bezbrižnost, pritajile pod nogama ljudi. Iznenada brišem suze, shvatam da sam sve umislila. Možda je ono pokislo telo krhke biljke, u mojoj mašti, pronašlo utehu i dom. Našlo je mesto gde će biti srećno svakoga dana, do kraja veka.

To mesto nije među nama. Razumemo, ljudi bi ga uništili. To je prostor za one koji nemaju grehe i za one koji će u svojim srcima probuditi samo staru, poznatu ljubav. Ta ljubav danas sjaji nad ovom oazom, a sutra će možda i nad nama.

Ника Блешћ, б.р.

ОШ “Др Арчибалд Рајс”

Београд

Ментор: Љубинка Ђурачић, професор

Поље у пролеће

Красна поља
Буде ми машту,
Буде се и умиру
У дивноме плашту.

И сунце засја,
Магијом заблиста,
И поворка пачја
У барицу похита.

Цвеће шарено
Буђења даде знак,
И дрвеће надмено
Гледа жбун у потиљак.

Ал’ пролеће оде,
Издаде нас све,
Препуно моде
За цветове шарене.

Нина Куч, 4.разред

ОШ „Милутин и Драгиња Тодоровић“
Ментор: Учитељица Ивана Милошевић

ШАПНУ МИ ЛИСТ СА ГРАНЕ

Док се на грани мали листић њише
Свако дете у школи учи да чита и пише.

Мали листић је понекад тужан,
Али никад ником не остане дужан.

Кад год неко дете прође да дрво види,
Мали листић се понекад и стиди.

Мали лист са гране
У нади увек чека нове дане.

Ласта код њега слети,
А малени јеж их посети.

Алекса Јанковић, 4.разред

ОШ „Милутин и Драгиња Тодоровић“
Ментор: Учитељица Ивана Милошевић

ШЕТЊА ЗЕМЉЕ ОКО СУНЦА

Када око Сунца прошета
наша Земља планета,
када око Сунца направ круг,
тада негде блиста луг,
негде лишће жути
и на дрвету ћути.

Да се Земља око Сунца не окреће,
не би било годишњих доба:
јесен, зима, лето и пролеће.

Антониа Радевска IX-2 одд.

ООУ „Славејко Арсов“ Штип, Р. Македонија
Ментор: Милкица Миленковиќ-Стојанова

ИДНИНАТА ЈА ГРАДАМ ЈАС

Седам во паркот,
си мислам, се чудам,
како би можела јас,
еколошката свест кај граѓаните да ја разбудам.

Го гледам чичко Витан
како отпадоците ги крева,
а пак онде Маре ги фрла
на меката и зелена трева.

На Маре Ы реков:
„Никогаш оваа грешка да не ја повториш
и отпадоците во ковче да ги оставиш!“

Така, со моето добро однесување,
овозможувам нашата населба
еколошки да функционира,
зашто кога добро правиме,
светла иднина градиме.

Анастасија Ристова IX-2 одд.

ООУ „Славејко Арсов“ Штип, Р. Македонија
Ментор: Милкица Миленковиќ-Стојанова

ПРИРОДА

Дрвја, цвеќиња насекаде,
ја гледам ливадата зеленее,
сонце милно грее,
ветре топло вее.

Поточиња милно жуборливост леат,
птиците милно на гранки пеат,
природата е секаде околу нас,
подобар го прави животот за вас.

Благица Коцева IX-2 одд.

ООУ „Славејко Арсов“ Штип, Р. Македонија
Ментор: Милкица Миленковиќ-Стојанова

ЗАСАДИ ДРВО

Засади дрво,
нека биде прво,
по него второ, па трето
за сенка да има во лето!

Засади дрвја,
цвеќиња во различни бои,
пчели и пеперуги ќе доаѓаат во рој!

Зеленило насекаде,
цвеќиња да има,
за сите нас да обезбедиме убава клима!

На дрвјата плодови ќе има,
од нив слатко ќе правиме,
со вкусот нивен ќе се сладиме.

Катерина Здравкова, IX-2 одд.

ООУ „Славејко Арсов“ Штип, Р. Македонија
Ментор: Милкица Миленковиќ-Стојанова

ПРИРОДАТА Е МОЈОТ СВЕТ

Природата дарува љубов, живот,
убавина и поглед за нашите очи мил
и затоа треба сите да ја чуваме и негуваме
со индивидуален еколошки стил.

Ако се однесуваме лошо кон природното зеленило,
ако ги кршиме дрвцата млади,
тогаш нема да го видиме овошното црвенило,
вкусот на овошјето нема да нè слади.

Љубовта кон природата е моја окупација,
па ве канам екологијата да биде и ваша мотивација.

Пеперутки во кралски бои
нека летаат од цвет на цвет,
тие се нежен, шарен дар
на нашиот жив природен свет.

Птиците постојано нека пеат
разлистените дрвја среде развигорецот нека се веат,
а вредните пчелки да собираат мед
летајќи весело од цвет на цвет.

Во природата ние сме мал, но значаен дел,
затоа да се стремиме кон заедничка еколошка цел.

Мартин Стојанов, V одд.

ОУ „Раде Кратовче“ – Кочани
Република Северна Македонија
Ментор: Дивна Јанушова

ПРИРОДАТА МОЛИ

СТОП! - Не фрлајте отпад!
Природата тивко моли,
затоа што тоа навистина боли.
Насекаде дреболии разни,
искинати книшки, конзерви
и пластични шишиња празни.
Најлон што високо лета,
чадот од домот и фабриките
во воздухот шета,
а тоа мене многу ми смета.
– Не, тоа не е шега,
тоа е вистината
што сите не засега.
Веднаш секој од нас
како прво и прво
треба да засади
барем по едно дрво.
И запамети добро сега,
за да дишеш воздух чист
треба да си екологист.

Ана Стојанова V одд.

ОУ „Раде Кратовче“ – Кочани
Република Северна Македонија
Ментор: Дивна Јанушова

ПОРАКА

Во природа оди, шетај често
затоа што тоа е најдоброто место.
Меѓу зелен лист диши воздух чист.

Грижи се за околината
да биде секогаш чиста.
Засади дрво, засади цвет
за подобар и поубав свет.

Отпадот стави го на определеното место,
тоа прави го секој ден и често.
Не гази ја тревата, таа моли,
бидејќи и нејзе ја боли.

Природата бара спас,
сите заедно да викнеме на глас:
- Природата да ја спасиме
и иднината да ја скрасиме!

Марија Трифунова V одд.

ОУ „Раде Кратовче“ – Кочани
Република Северна Македонија
Ментор: Дивна Јанушова

ОКО ЗА УБАВО

Цвет до цвет, како шарен свет,
пчелки работнички брзаат в лет,
кошнички носат за мед.

Дрвцата се радуваат
на воздухот чист,
ладовини и сенки нудат,
одмор и уживање пружат.

Сонцето со своите зраци
дечињата мали ги гали,
сите деца среќни нека бидат
и витамин Д нека примат.

Водата чиста, ко солза бистра,
рибички пливаат
и во секој миг уживаат.

Природата е среќна
вакви чувари што има,
во секоја доба од годината,
па дури и во зима.

Секој треба да запамети:
Шумите се бели дробови
на природата,
таа мора да се чува и негува.

Анастасија Богданова V одд.

ОУ „ Раде Кратовче “ – Кочани
Република Северна Македонија
Ментор: Дивна Јанушова

ПОРАКА ЗА ПОУБАВ СВЕТ

Место автомобил, велосипед ти вози,
место ѓубре насекаде да се фрла,
засади барем неколку црвени рози.
Место во шумата дрва да се сечат,
спречи го тоа, затоа што тие лечат.
Место потоци и реки ѓубриња да влечат,
тие нека бидат место за одмор и рекреација.
Излетници во природата воопшто не внимаваат
отпадоци од сè и сешто насекаде оставаат.

„Поточето полека што тече
не фрлај отпадоци во него,
да не се загадува“ –
мајка ми вчера ми рече.
Чувај ја природата наша,
таа не е само моја туку е и ваша.
Чувај го и цветот
тој не го загадува светот.

Некој рекол:
Дрвјата се бели дробови на природата,
тие мора да се чуваат и негуваат!
Децата повикуваат на глас,
млади и стари бидете со нас,
Планетата мора да ја спасиме
и со цвекиња да ја украсиме.

Да засадиме дрво, да засадиме цвет
за да биде убав и чист овој свет.
Ова нека биде порака до цел свет,
до сите луѓе црни, жолти, бели,
без чиста вода и здрав воздух во природата
не ни вреди ни животот ни слободата.

Дуња Борђевић IV 2

ОШ „Дубрава“ Књажевац
Ментор: Данијела Јеленковић

Планета чиста нека заблиста

Угасимо фабрике, авионе,
аутомобиле и камионе,
само на један сат
да нам планета заблиста тад.

Река бистра, шуме густе,
ливаде цветне, планине снежне,
то је планета чиста
и тада најсјајније блиста.

Не бацајмо ђубре свуда,
не газимо младу траву,
не чупајмо биљке и цвеће
јер планета онда волети нас неће.

Чистимо, волимо и чувајмо
нашу планету Земљу
да нам блиста сваког дана
јер живот нам је дала.

Сара Вучић IV 2

ОШ „Дубрава“ Књажевац
Ментор: Данијела Јеленковић

Све нек буде блиставо и сјајно

Да планета чиста буде
и да блиста, сви нек се потруде,
чак и деца допринос да дају
и отпад свуда да не бацају.

Да на Земљу увек пазимо
и да траву ми не газимо,
све нек буде блиставо и сјајно
као у бајци чисто и бајно.

Планета наша лепа, драга и мила
за нове генерације се спремила,
уз чистоћу треба да одрасту
и у здраве људе израсту.

Да свуда мирише цвеће
и да расте здраво поврће,
да нам ваздух свима прија
и да нам живот буде весела мелодија.

Како би било...

Све је тако лепо, чисто, блиставо бело. Пао је снег и покрио сву прљавштину. Како би лепо било да се и преко лета не види прљавштина која нас окружује?

Сећам се прошлог лета кад смо моји родитељи, сестра и ја ишли на излет на ливаду Старе планине. Долазили смо ту и ранијих година и било је прелепо, чисто а, оближњи водопад нас је расхлађивао свежином своје хладне, прозачне воде.

Овај пут није било тако. Травица на ливади је била угажена и полу-сасушена. Свуда около било је разбацаних пластичних флаша, омота од грицкалица, тетрапака а, шарене пластичне кесе лелујале су се окачене о гране оближњег дрвећа. Једино је водопад био као прошле године. Нисмо могли да верујемо да је људска небрига и јавашлук стигла и на планину. Покупили смо сво смеће и ливада је опет личила на оно старо излетиште које смо навикли да видимо.

Како би лепо било кад људи не би бацали смеће свуда около, цела планета би била чиста. Сва жива бића била би здравија, срећна и задовољна. Планета би блистала а и ми на њој!

Ирина Богојевић IV 2

ОШ „Дубрава“ Књажевац
Ментор: Данијела Јеленковић

Наша планета

Наша планета лепа и чиста
треба увек да блиста,
зато треба више да пазимо
где ћемо смеће да бацамо.

Треба склонити све што планети шкоди,
очистити сво смеће у води,
забранити неконтролисано сечење шума
јер сви знамо да је шума ваздуха пуна.

Ваздух без отровног гаса
треба да буде сваког часа,
ливаде пуне лековитих трава
да нам сва деца буду здрава.

Да наша планета заблиста
мора стално да буде чиста,
сви људи на овом свету
треба да се боре за чисту планету.

Најлепше се...

Најлепше се лептир игра
док се врти као чигра,
на ливади скакавац кад скаче,
а за њим јури мало маче.

Најлепше љубичица мирише
Сунце са неба када јој маше,
листићи су њени најзеленији
поред њих када ветрић пири.

Лепо је када бистра река жубори,
бумбар са пчелом када се „бори“,
јато птица на грану кад слети,
а орао са стене када полети.

Дивно је када деца лопту јуре
у ову природу када опет журе,
када је граја на све стране,
када смех не уме да стане.

Природа се тада баш пробуди
па су јој драги и деца и људи.
Весело их на све стране зове
да се заједно друже и године ове!

ЕНЕРГИЈА ЈЕ СВУДА ОКО НАС

Сазнала см сад и ја
шта је то екологија.
Рекао ми чика Петар
да струју прави и ветар.

Нису то баш нове ствари
знали су то и наши стари.
Тамо где дува најјаче
поставили су ветрењаче.

Решење за штедњу ту је
ухватимо ваздушне струје.
Да планета живи дуже
буди паметан мој друже.

Енергија је око нас свуда
треба само уложити труда .
Да то што нам природа нуди
паметно искористмо људи.

ЈЕЛЕНА КЕВРЕШАНОВ П-3

ОШ „Ђура Јакшић“ Зрењанин
Учитељица: Биљана Перин

ПРИРОДА

Сунце је извор светлости и среће
од чисте природе љубави нема веће.

Не бацајмо смеће око града
јер на том месту природа влада.

Кад смеће у канту бацимо
ми природи много више значимо.

Тужне се крошње дрвећа њишу
док фабрички дим удишу.

Због фабричког дима природа губи сјај
нека непоштовању екосистема сада дође крај.

Сачувајмо децо наш систем еко
јер и после нас у њему ће живети неко.

Симона Гошева V-2 отделение

ООУ „Блаже Конески“- Скопје,Македонија
Ментор Билјана Мирковиќ (одделенски наставник)

ЧИСТА ПЛАНЕТА

Сите деца на светот
го дигнаа својот глас,
„ Сакаме и заслужуваме
чиста планета за сите нас“.

Сега сме мали деца
но, идни возрасни луѓе,
време е сега светот
и нас да не чуе.

Знајте дека после нас
нови генерации доаѓаат,
сите имаат право
здрав живот да живеат.

Нашата планета Земја
од уништување ја чуваме,
за да можеме сите длабока
- здрава старост да дочекуваме.

Сара Арсовска V-2 одделение

ООУ „Блаже Конески“ - Скопје, Македонија
Ментор Билјана Мирковиќ (одделенски наставник)

ЕКО - ЗАБАВА

Ајде сите црни, жолти, бели
сложно да пружиме рака,
природата моли да ја спасиме
а, таа со добро ќе ни враќа.

Воздухот и водата
сакаме да се чисти,
а, реките и езерата
секогаш бистри.

Кога секој би засадил
по едно дрвце или цвет,
едно по едно можеме
да го спасиме цел свет.

Акција да превземеме вредна,
бидејќи природата ни е една,
еколошката забава започна
посакуваме да е долгорочна.

Сара Арсовска V-2 одделение

ООУ „Блаже Конески“ - Скопје, Македонија
Ментор Билјана Мирковиќ (одделенски наставник)

ЕКОЛОШКА ПЕСНА- Акростих

Едно да бидеме, рака да пружиме,
Климатските услови даа ги спасиме.
Озонската обвивка да ја чуваме,
Луѓе и деца да не задушуваме.
Од фабриките да нема загадување,
Шумите и планините да ги негуваме.
Како природата нам ќе ни врати
Ако со човечки живот треба да се плати?!

Песнава не сакам да е сон,
Екологијата да не само во планот мој,
Секој да го собира отпадокот свој.
Никогаш да нема болни- па затоа:
Акција да превземеме вредна, бидејќи природата ни е една!

Анђела Николић (8.разред)

ОШ"Херој Срба" Осипаоница код Смедерева , Србија
Ментор:Весна Јеремић наставник биологије

ПОЗИВ

Сви ми који смо дошли на овај свет добили смо поклон од Бога да уживамо на планети Земљи у њеној природи.

Дато нам је да трчимо ливадама, да беремо опојно цвеће, да грлимо дрво и дишемо заједно са њим, да пијемо воду из бистрог потока, ловимо ракове док се сунчеви зраци преплићу у нашој коси. Дозвољено нам је да користимо природна богатства.Али!!!...

Само онолико колико нам је потребно. А шта ми људи радимо?!

Уништавамо и оно што је здравом разуму непојмљиво да може да се уништи. Направили смо еколошку рану нашој планети.Уништавамо и природу и себе. Постали смо ходајући ужас. Уништавамо шуме, воде, ваздух.Градимо фабрике без одговарајућих филтера, градове без зелених површина, хотеле, путеве... не мислимо на бића којима смо одузели простор, храну...живот.

Постајемо вештачки инвалиди који не умеју да мисле и раде без помоћи технологије.Зборавили смо да ходамо, трчимо, смејемо се, волимо...Само још нејака деца нису загазила у ту врсту криминала. Дакле, остало је мало наде за нас, они су наша шанса за спас.

Воде се светски састанцио очувању природе који не мрдају даље од изговорених речи и потрошеног капитала за одржавање тих састанака.

Зар заиста не схватамо куда нас ово води? Прогутаће нас рана коју смо створили заједно са нашом планетом. Остаће само туга и мрак.

Опрости Боже овим људима, јер не знају шта чине.

Учинимо нешто да не завлада туга и мрак!

Не дозволимо да ове исписане речи остану мртво слово на папиру јер моји вршњаци и ја не заслужујемо рањену планету!Ми смо будућност, ми желимо да нас одрасли чују.

Излечимо планету, будимо вредни, будимо храбри и успећемо !

Теодора Петровић, VII разред,

Литерарна секција ЈУ ОШ „Свети Сава“ Бијељина

Република Српска, БиХ

Ментор: Мирјана Лазаревић

САН И ЈАВА СТАРЕ МАСЛИНЕ

На валовитим пропланцима,
И сунцем обасјаном брду,
Вију се гране маслина,
Као у крду,
И дебелу хладовину праве.

Једна је проговорила тада
Да нико неће природи
Пажњу да посвети,
Загађују је свесно,
Чупају са маслина
Гранчице младе,
Као да је осушено, старо...
Ни мало им није стало.
Исповеда се да је остарила,
И присећа када су се деца
Играла на пољани
Дрвећем окованој,
Те тако једном усни
Да су се загађење и она
Борили око истога трона,
Што није сасвим обичан био,
У њему се чисти ваздух крио,
А сада она схвати тако стара
Да на чување природе
Мора људе да наговара.

И опет има плодове зреле,
Деца се њима увек веселе,
Сунчеви зраци шире се све дуже,
Маслине мириси по пољани круже.
Коме да се пожали није знала,
Док стоји на пољани храпава и стара.

Лемана Махмутовић

ЈУ ОШ „Вук Караџић“, Теслић, ПО Осивица

Ментор: Слава Станојевић

Чувајмо природу

Дошло нам је прољеће,
Висибаве и љубичице,
И сво друго цвијеће,
Да нам краси лице.

Да у шуму пођем
Цвјетови ми зборе,
Кад прољеће дође
Потоци жуборе.

Прољеће је њежно,
Дјецу у игру води,
Прошло је вријеме сњежно
Лептир се мали роди.

Тихо ми вјетрић шап'ће
Да чувамо природу своју,
Па ће нам трава и лишће,
Зелену дароват' боју.

Jelena PETKOVIĆ , 6 razred

Osnovna škola u GORAČIĆIMA

Planeta Zemlja

Ne prljaj nemaš pravo

Svako biće mora biti zdravo

Ne bacaj smeće

Nećeš biti pun sreće

Pomisli kako je ribi u vodi Il leptiru ili rodi

Pomisli kako se morske životinje za život bore

Nemoj da svetu bude gore

Pokupi papir sa ulice

Potrči brzo do Milice i za odrasle to važi i njima to kaži

Neka bude čista planeta

Za svakog velikog i malog deteta

Nina Vujačić -drugi razred

Osnovna škola „Mileva Lajović Lalatović“ Nikšić

Mentor: Ljiljana Dendić , učiteljica

RECIKLAŽA

Otpad je nebitan svima,
zato ga sve više ima.
Širi se svuda oko nas
dok planeta moli za spas.
Niko ne misli na planetu,
svakodnevno joj nanosimo štetu.
O reciklaži sam naučio u školi
zato me planeta voli.

Od starog novo napravi,
u pravi kontejner otpad stavi.
Čisti kuću, čuvaj okolinu,
uči i druge o okolini da brinu.
Svi ljudi treba da znaju,
šta mogu da recikliraju.
Limenke i drugu ambalažu,
obavezno daj na reciklažu.

Svoj doprinos daćemo i mi,
staklo bacićemo u kontejner zeleni.
Papir bacamo u kontejnere plave,
jer tako stičemo navike zdrave.
Otpad nije smeće i nikada biti neće.

СРЕДЊОШКОЛЦИ

Bogatstvo

Dobro jutro, svijete! Jesu li te probudili lijepi snovi što ih je usnila luda čovjekova glava? Ideali, ideje i mašta su se kao talas obrušili na tebe i tvoju prirodu, suprotstavljajući se surovoj realnosti u kojoj živimo. Tvoje postojanje ugroženo je mislima onih koje čuvaš u svojim njedrima. Nezadovoljstvo čovjeka onim što ima i svime što mu je pruženo, ili pak pohlepa da se dostigne uzvišeno, natjerali su ga da gazi po svojim korijenima. Da proklinje tebe, zemljo blagorodna! Da prezre vodu koju si mu dala, vazduh što mu ispunjava pluća i da u drugim ljudima vidi svoje neprijatelje.

Čovjek nije svjestan vrijednosti koje ima i ljepote koja krasi njegov život sve dok to ne izgubi. Njegova želja da uvijek ima više, a ne bolje, dovešće čovječanstvo do propasti. Miris ruža postao je težak i tužan zbog sudbine koja slijedi svima, zbog nemogućnosti da opet zavlada priroda i da njena ljepota bude ono što krasi svijet. Svojim krhkim granama i odumrlim lišćem koje pada na zemlju, drveće nam ukazuje na probleme. Tužne pjesme ptica govore nam o uništenju, o pustim livadama koje su vidjele tokom svog leta i saosjećanju koje ih je ujedinilo da pate za svojom domovinom.

Posječeno drvo nije samo jedan stari hrast ili bor. To je dom za stotine insekata, mjesto odmora za desetine raspjevanih ptica i jedna alveola pluća planete. To drvo je uspomena što krasi djetinjstvo djeteta, hlad koji okuplja porodicu i jedina lijepa stvar koju možemo vidjeti u sivilu smoga, asfalta i visokih zidina. Bezizražajne boje preplavile su livade i polja, a naša jedina i istinska bogatstva odumiru zbog velikih ideja i težnji onih koji imaju moć. Njihova moć nije dovoljno velika da spriječi katastrofu koja nam prijete. Zadovoljstva koja su nastala ostvarenjem neke velike želje su trenutna i za njih smo spremni uraditi mnogo. Šteta koju svakodnevno nanosimo prirodi, svojoj domovini i zemlji na kojoj smo odrasli, dugotrajna je i ostavlja posljedice. Koliko smo spremni uraditi za prirodu sada, kada gubimo ono što imamo zato što smo željeli imati više?

Svijet treba da se razvija i prihvatljivo je da izgradnja fabrika, upotreba papira i saobraćaj jesu sastavni dio tog procesa. Ipak, ključ je u umjerenosti i racionalnom odnosu prema onome što imamo. Smanjenje izduvnih gasova na najmanje moguće, selektivno odlaganje otpada, recikliranje i štednja, zaštita prirodnih dobara i njegovanje istih, samo su mali koraci koje svaka individua treba usvojiti i na isti način vaspitati svoje potomke. Samo ujedinjenjem možemo riješiti probleme koji nam prijete. Na taj način stvaramo lanac sastavljen od podjednako važnih karika ujedinjenih oko istog cilja. Cilj svakog čovjeka je da spokojno i zdravo živi u okolini koja će mu u tome pomoći. Okolina saraduje sa čovjekom i pruža mu dovoljno da bude srećan, ali on ne saraduje sa njom i uzima mnogo više od onoga što mu zapravo treba. Ravnoteža je narušena, čovjek nije zadovoljan, a priroda je uništena.

Živimo u svijetu izmijenjenih vrijednosti. Materijalno je postalo veoma važno, dok se ono duhovno i istinsko potiskuje. O prirodi brinemo tek onda kada posiječemo hektar šume, o rijeci razmišljamo onda kada njene obale postanu zaprljane, a o svojoj sreći i sebi uvijek mislimo. Ubijedeni smo u to da možemo kontrolisati svijet, da sve činimo za svoju, ali i za dobrobit naših potomaka. Ipak, nije tako. Drvo koje posadimo biće vrijednost iznad svih ostalih vrijednosti i ljudi će tada shvatiti koliko nam je priroda važna.

Rinesa Ganić

Gimnazija „30. septembar“Rožaje

Mentor: Mirsada Šabotić, prof.

MAJKA PRIRODA

Ti. Ti izvireš iz vječitog sna, zemljane utrobe Moje.
Ćud ti zahvalna samo biću koje strah prijeti.
Samoljubljem, širokogrudno plasiraš Meni nečist svoju,
Truješ krv, tek pogađajući koliko vrijedi.

Ti. Ti koji gasiš smaragdnost biljke, otpadnu toksičnost iskorijeni.
Umij se, mraznom i čistom još uvijek vodom. Čovječe sneni!
Spoznaj već, uzgajanje odistinske okoline,
Non plus ultra. Ta zlosreća Meni!

Ti. Ti ćeš usvojiti riječi ove “Bogatstvo čista je planeta“
U podsvijesti njihovu tačnost znaš – o kako je već znaš! Sebe osvijesti!
Ja, majka Priroda, prinuđena ti divaniti,
Ne preoblikuj Nam svaki dan u petak trinaesti!

Младен Стојановић, 2-4

Прехрамбено – хемијска школа Ниш

Ментор: Валентина Радојичић, наставник српског језика

3

ПРИРОДА – НАША НАЈЛЕПША СЛИКА

Бацање смећа – постаде навика!
Ускоро ће настати хаос и паника!
У пластици због небриге се гушимо,
еколошке принципе кршимо и рушимо!

Спас је здрава средина живота,
зелена природа, земаљска лепота!
Спас је здрава и чиста вода!
Зато екологија нек` постане мода!

Без воде нема живог света.
Пропада, загађује се наша Планета!
Соларни минимум што нам прети
ни птици не да у гнездо да слети.

Погледај, природа даје нам знак
да ће настати и света смак!
Ако се то стварно деси свету,
неће бити среће ни једном детету!

Хајде да еколошке принципе не рушимо,
да се у отпаду сви редом не гушимо!
Хајде да о животној средини бринемо,
да се до еколошких висина винемо!

Нек` природа блиста! Нека буде здрава!
Загађење да је део заборави!
Све на овој Земљи нек` расте и буја!
Нека нам не прети отпада олуја!

Анастасија Митов

Медицинска школа "Београд"

„Оаза еко радова“

(Еколошка свест)

Уздигао се Хекел а оживеше гробови,
дотакла се помрачина и стари јади,
пресушила тресетница и давни водопади,
посташе људи као робови...

Смогнула се плећа, устајао ход,
крај Камчатке ниједан брод,
поплочане фасаде ,изникли стубови,
језера су одавно из корита ишчезнули

Крај оне моје Либије, где је срце Куфрије,
где тихује и Бахрија , где је фосил људска панагија,
где је Израел тица ластавица , Палестина, Јорданска истина,
моја Црна Гора и земља Србија, моје стадо крда и крошња зелена
моја светлост и оваплоћење, моја вода, ватра и нафоре које се деле.

Нек мрав, броји мравињаке, оса-осињаке,
вода, ушћа и долине, ваздух , небо и откровење,
крст –крстосање, жиг-жигосање,
оазу и мировање...

Кисеоник, начело од Божје душе,
комад земље од Руса и Груже,
здравље од донираних органа,
а живот од несреће и бездана...

Ko nam ugrožava zdravlje

Živeći u naselju Rubeža i slušajući često o stanju životne sredine u našem naselju odlučili smo da analiziramo postojeće stanje i njegov uticaj na naše zdravlje.

Krećemo od Halde, odlagališta otpada iz proizvodnje bivše Željezare, današnjeg Toščelika.

Od centra grada Nikšića udaljena je oko 6 kilometara, tačnije nalazi se u naselju Žirovnica. Od osnivanja Željezare, šezdesetih godina prošlog vijeka, na tom mjestu odlagao se otpad iz proizvodnje koji sadrži materije opasne po okruženje i zdravlje ljudi. Ova deponija sadrži mješavinu otpadnih materija gdje dominira rastresiti pepeo. Halda nije pravilno obezbijedena i dostupna je prolaznicima i životinjama .

Južni dio Halde se spusta u samo korito rijeke Gračanice i zbog velikog nagiba podložan je eroziji. U vrijeme velikih kiša dolazi do bujanja rijeke Gračanice i opasni otpad lako se širi nizvodno, što dovodi do mnogo širih zagađenja.

“Deformisano i devastirano, različitom vrstama otpada prepuno riječno korito Gračanice predstavlja pravu ekološku crnu tačku, koja je velika prijetnja i po javno zdravlje, naročito tokom ljetnjih mjeseci kada su visoke temperature pogodne i za pojavu različitih zaraznih bolesti ljudi i stoke”, rekao nam je direktor EP Ozon, Aleksandar Perović.

Rezultati analize uzoraka zemljišta na lokaciji deponija Željezare (zemljište na udaljenosti 300 m od deponije) pokazuju povećan sadržaj hroma, nikla i fluora u odnosu na vrijednosti normirane Pravilnikom, dok je sadržaj svih ostalih analiziranih neorganskih i organskih supstanci ispod maksimalno dozvoljenih koncentracija (Informacija o stanju životne sredine za 2016., EPA).

Halda zauzima površinu od 12 hektara i prostire se u Žirovnici s obje strane glavnoga puta prema Župi nikšićkoj. Od uvođenja stečaja u Željezari, fabrički otpad se na ovoj deponiji više ne odlaže, ali nažalost posljedice prethodnog taloženja opasnih materija iz proizvodnje koje nikada niko nije ni pokušao da sanira i danas istom mjerom štete okolini.

Na odlagalištu se nalazi mulj od fabričkih kolektora, šljaka, prašine iz elektrolučne peći, vatrostalni materijal i slično.

Jedan od rezultata analize zemljišta na deponiji, kao i u obližnjem naselju Rubeža, pokazale su povećanu količinu olova, hroma, fluora, policikličnih aromatskih ugljovodonika i pet BC kongenera.

Analiza uzorka zemljišta uzorkovanog na lokaciji Rubeža pokazala je povećan sadržaj olova, hroma, nikla, fluora, policikličnih aromatskih ugljovodonika i pet PBC kongenera, (Informacija o stanju životne sredine za 2016., EPA).

Prema informacijama koje smo dobili od stanovnika naselja Rubeža i Žirovnice saznajemo da su upućivali peticije institucijama za Zaštitu životne sredine I na opštinskom I na republičkom nivou, ali nažalost nije došlo do sanacije ove crne tačke.

Halda predstavlja najveći problem okolnom stanovništvu kada je vrijeme vjetrovito, jer vjetar raznosi prašinu, tj. pepeo i tada dolazi do zagađivanja vazduha i obradivog zemljišta u njenoj bližoj i daljoj okolini.

Takođe, na nekoliko stotina metara od našeg naselja se nalazi veliki zagađivač ne samo okolnih naselja već cijelog grada, a to je nekada poznata Željezara, a današnji Toščelik. Mjerenja otpadnog gasa iz pogona Energane i Čeličane nikšićke kompanije pokazale su prisustvo praškastih materija iznad propisanih graničnih vrijednosti. Najčešći zagađivač vazduha je sumpor dioksid, koji nastaje kao produkt sagorijevanja fosilnih goriva bogatih sumporom. Sve procese sagorijevanja goriva prati pojava dima koju mi kao stanovnici Rubeža imamo priliku da vidimo, a i osjetimo jer vazduh postaje zagušljiv u kasnim večernjim i ranim jutarnjim satima. Iz Opšte medicine saznajemo da čestice čađi mehanički nadražuju sluznicu disajnih organa. Na povećanje koncentracije čestica posebno su osjetljivi stariji ljudi, djeca i lica koja se bave fizičkim aktivnostima u spoljašnjoj sredini. Od stanovnika naselja Rubeža saznajemo i da je 14 stanovnika tužilo Željezaru, opštinu Nikšić i državu zbog toga što je ugroženo njihovo zdravlje, kao i zdravlje njihovih porodica. Imovina im je izložena ogromnim količinama prašine i dima, raznih gasova nepodnošljivog mirisa. Sve je to rezultiralo učestalim oboljenjima od bronhitisa i astme, a nezvanično saznajemo da je došlo i do češće pojave kancerogenih oboljenja nego u ostalim djelovima grada.

U Opštoj medicini su nam rekli da je za praćenje Zdrastvenog stanja stanovništva radi utvrđivanja prostornih razlika zdrastvenog stanja potrebno:

- Praćenje širenja i učestalosti bolesti u prostoru
- Prostorni razmještaj i značaj zdrastvenih ustanova
- Pragovi bolesti (ekscitabilnost) kod određenih kultura,
- U kojoj je mjeri stanovništvo jedne oblasti preventivan, kako se ponaša u vezi očuvanja zdravlja
- Stanje životne sredine

Kako se kod nas ne sprovodi ni jedna od ovih mjera, pitamo se koga i zašto ne brine zdravstveno stanje stanovnika Rubeža, a vidimo ni ostalog stanovništva našeg grada. Utvrđujemo i da materijalno stanje, stil života, školska sprema uslovljavaju i zdravstveno stanje. Ostaje nam da sami djelujemo u pravcu očuvanja zdravlja, ali da li od zagađenog vazduha i zemljišta možemo pobjeći?

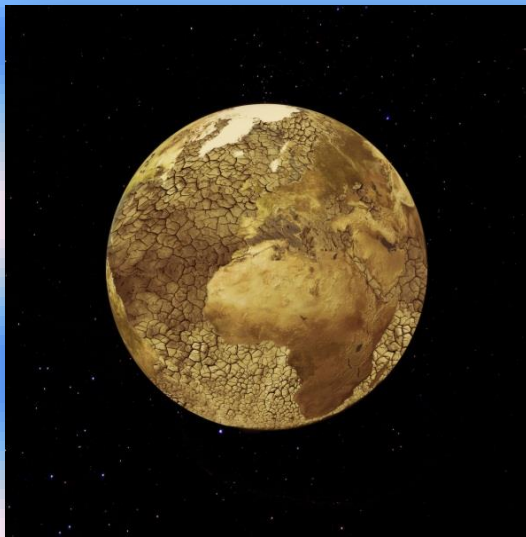
IZABRANI

Nevena Jovović

Gimnazija „Tanasije Pejatović“ Pljevlja
Mentor: profesorica Tanja Dragašević

Ekološki san

Često mi se noću prikrade neobičan san. Sigurna sam da ga sanjate i vi, kao i barem nekoliko hiljada ostalih ljudi na Zemlji. Naš san ne nestaje sa pojavom prvog jutarnjeg zračka sunca. Svakim danom je sve veći, bliži, opipljiviji. Vrijeme je da priznamo: Svi sanjamo ljepšu budućnost. Nju svako može potražiti u hramu koji zovemo prirodom. A šta uraditi onda kada zidovi tog hrama polako počnu da se urušavaju, a iznutra se sve češće čuju vapaji neizmernih bogatstava koje polako, ali sigurno uništavamo?

Priroda je, prije mnogo vremena, savršeno ukomponovala sve svoje elemente. Ona od iskona vodi računa o svim, nama naizgled sitnim, ali jako bitnim detaljima koji održavaju život lijepim i skladnim. Međutim, sve brži stil života čovjeka novog doba je ometa u tom poslu. On neobazrivo preotima prirodi sve njene tokove, i sebično ih prilagođava sebi, ne shvatajući da je šteta koju čini teško popravljiva. Vrijeme je da se svi probudmo!

„Naš najveći izazov u traženju pitke vode, je transformacija stereotipa globalnog društva“ **Paul Yillia, International Institute for Applied Systems Analysis**

Čini se da svi traže napitak za vječnu mladost. A šta ako nam je on sve vrijeme pred očima? Voda čini najveći dio našeg organizma. Paradoksalno, upravo nje nam sve više fali. Za njom traga, i zbog nje pati više od milijardu ljudi na Zemlji, a manje od 3% one koja nam je dostupna je pitka. Zagađeni tokovi rijeka, mora i okeana, postali su tužna slika svakodnevice. Znajući da se mnoge države koriste vodom istih rijeka, npr. Nil, možemo li, u bliskoj budućnosti, očekivati da će se za nekoliko kapi vode, prolivati mnogo više krvi?

Uvidjevši ovaj problem, ljudi su počeli da izgaraju sve više rešenja. Kao najefikasnija, izdvojila su se **postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda**. U svijetu, a i u Crnoj Gori, ona postaju sve snažniji saborac za očuvanje čiste vode. Tivat, Kotor, Podgorica, Danilovgrad, Pljevlja...Spisak crnogorskih gradova koji imaju svoje kolektore se svake godine proširuje, ulivajući svima nadu da je poneka mrvica odgovornosti ipak ostala u nama. Istražujući o ovoj temi, pažnju mi je privukla i metoda **fitodepuracije**. Kao rezultat zajedničkog dejstva mikroorganizama i močvarnih biljaka, voda se prečišćava do najviših standarda. Neobična metoda koja povezuje naizgled nespojive činioce stvarajući višestruku korist kako ljudima, tako i biljkama, razvila se u Italiji, široku upotrebu pronašla u mnogim zemljama Mediterana, pa zašto ne bi i kod nas? Sva rešenja problema koje smo sami stvorili se, izgleda, kriju prirodi. Samo stidljivo čekaju da budu pronađena.

*"Čuj, draga majko, krik mojega očaja.
Čuj, dragi oče, krik mojega očaja.
Glad je došla:
Djeca i odrasli popadali su poput jesenskog lišća.
Svu tu patnju smo vidjeli,
Ja i moj štap, nakon što smo napustili svoj dom.*

Missaye Hassan, 10 godina

Vrtoglavo brz razvoj novih tehnologija i industrije, svijetu je donio mnogo koristi, ali i problema. Prehrambena industrija je u svom punom jeku. Svakodnevno se, u različitim fabrikama širom svijeta proizvode tone hrane. Uz to, milioni tona hrane, usled nepravilnog transporta ili loše raspodjele, bivaju bačeni. Nedaleko od takvih fabrika, ljudi umiru od gladi. Prema podacima UN-a, jedno od osam ljudi je neuhranjeno. Sa svakim novim rađanjem sunca, više od 15 000 dječijih života se ugasi usled višemjesečnog izgladnjivanja. Industrija narušava i prirodu. Kvalitet zemljišta je sve lošiji, mora, rijeke i jezera ostaju bez ribe, a kopnena staništa bez svojih stanovnika. Nisu li, u svima vama, ovi podaci probudili lavinu negativnih emocija? U čijim su rukama veliki trgovinski lanci koji mogu da urade mnogo, a ne rade ništa? Možemo li mi, mali ljudi, ujedinjeni u nevolji, izaći kao pobjednici iz ovog okrutnog lanca stradanja, i kako?

Uzanim stazama ka velikom uspjehu mogu da koračaju svi, počev od lokalnih poljoprivrednika, povrtlara, stočara... Sistem koji se većini ekološki osviješćenih stočara čini najpouzdanijim podrazumijeva da grupe životinja istovremeno ulaze u određenu fazu proizvodnje, i istovremeno je napuštaju, što znatno olakšava upravljane imanjem. Otpadne vode bivaju tretirane, a stajnjak sa farme se dalje prerađuje i koristi za đubrenje njiva, tako da neupotrebljenih produkata gotovo da nema. Tako se sprječavaju zagađenje lokalnog zemljišta i vodotokova. Ono što svima daje podstrek i nadu da se stvari mijenjaju nabolje, jesu sve češći razgovori o **organskoj proizvodnji hrane**. Njen značaj ogleda se u skladnim odnosima čovjeka i prirode, koji se udružuju da bi podstakli i intezivirali biološke procese unutar biotopa. U ovom procesu posebno je važno korišćenje obnovljivih izvora energije, kao i reciklaža, koja garantuje kruženje materije u prirodi. Organski proizvedena hrana ne mami potrošače lijepim izgledom i vedrim bojama, već mnogo živopisnijim mirisima i ukusima koji su, ipak, mnogo važniji.

Mali koraci su uvijek najveći. Sve dok ih pravimo, nećemo se izgubiti u gužvi modernog života, i nećemo se udaljiti od prirode. Ljepša budućnost iz naših snova je odmah iza vrata čiji je ključ odgovorna potrošnja i proizvodnja. Nadajmo se da ćemo ga uskoro pronaći.

Almira Agović

Gimnazija „30. septembar“ Rožaje

Mentor: Mirsada Šabotić, prof.

TOPLO SRCE MAJKE ZEMLJE

Toplo srce majke zemlje
Grije dušu ljudskog roda
Daruje mu svjetlost zlatnoga sjaja
Miriše na cvijeće proljetnog maja

Čovječe, raširi ruke svoje
Pomiluj planine, rijeke i ravnice
Učini da Zemlja nalik je smaragdu
Čuvaj njenu dušu, daj joj ljudsku nadu

Pogledaj visoko k nebu što se plavi
Tužno Sunce gleda brda i ravnice
Svojom nemarnošću širiš ozonski omotač
Molim te , čovječe, humanizuj se
Ne budi samo nijemi posmatrač

Humane ruke majke prirode
Šire svoju blagost, ljube čovječanstvo
Zato , čovječe, čuvaj prirodu, ne truj njenu dušu
Ne bacaj je u bezdan, ne pravi svjetsku tmušu

Zahir Šabotić

Gimnazija „30. septembar“ Rožaje
Mentor: Mirsada Šabotić, prof.

NAŠE BOGATSTVO ČISTA JE PLANETA

Sudbina Zemlje u rukama je ljudi
Stegnimo ruke, čuvajmo ljudski mir
Ne dozvolimo da priroda oko nas mre
Volimo Zemlju i sve što po njoj rudi

Stegnimo ruke svi mi ljudi svijeta
Naše bogatstvo je čista planeta
Čuvajmo Zemlju kao zenicu svog oka
Mir naše duše čista je priroda

Ne dajmo da umijesto cvijeća smeće miris širi
Čuvajmo rijeke nek mirišu na raj
Reciklirajmo, ne dajmo da trava pocrni kao tama
Jer su sva živa bića na Zamlji
Kao niska od sjajnog đerdana

Hoćemo li uživati u čarima života
Zavisi od nas i naše ljubavi prema prirodi
Zato, udružimo se, sačuvajmo i mrava što po zemlji hodi
I zlatnu ribu što po vodi pliva

Idria Adrović

Gimnazija „30. septembar“ Rožaje Rožaje

Mentor: Mirsada Šabotić, prof.

ZEMLJA JE RADOST I MOJA I TVOJA

Visoko na nebu ozon prijeti smrću
A nebo se ljuti zbog ljudskog nemara
A majka priroda dala je čovjeku dar
Zelenilo, čistu vodu i životni sjaj

Alapljivost ljudskog roda sad prirodu ruši
Kao biser koga neuki zlatar brusi
Harmonija na Zemlji gubi polako sjaj
Ujedinite se ljudi, čuvajte prirodu
Čuvaj prirodu, da se uprlja ti joj ne daj

Neka nam zvijezde obasjaju pute
Neka čisti vazduh obasja nam pluća
Nek krvava zrnca budu istih boja
Neka Zemlja bude radost i moja i tvoja

Zahir Šabotić

Gimnazija „30. septembar“ Rožaje
Mentor: Mirsada Šabotić, prof.

NAŠE BOGATSTVO ČISTA JE PLANETA

Sudbina Zemlje u rukama je ljudi
Stegnimo ruke, čuvajmo ljudski mir
Ne dozvolimo da priroda oko nas mre
Volimo Zemlju i sve što po njoj rudi

Stegnimo ruke svi mi ljudi svijeta
Naše bogatstvo je čista planeta
Čuvajmo Zemlju kao zenicu svog oka
Mir naše duše čista je priroda

Ne dajmo da umijesto cvijeća smeće miris širi
Čuvajmo rijeke nek mirišu na raj
Reciklirajmo, ne dajmo da trava pocrni kao tama
Jer su sva živa bića na Zamlji
Kao niska od sjajnog đerdana

Hoćemo li uživati u čarima života
Zavisi od nas i naše ljubavi prema prirodi
Zato, udružimo se, sačuvajmo i mrava što po zemlji hodi
I zlatnu ribu što po vodi pliva

Idria Adrović

Gimnazija „30. septembar“ Rožaje Rožaje
Mentor: Mirsada Šabotić, prof.

ZEMLJA JE RADOST I MOJA I TVOJA

Visoko na nebu ozon prijete smrću
A nebo se ljuti zbog ljudskog nemara
A majka priroda dala je čovjeku dar
Zelenilo, čistu vodu i životni sjaj

Alapljivost ljudskog roda sad prirodu ruši
Kao biser koga neuki zlatar brusi
Harmonija na Zemlji gubi polako sjaj
Ujedinite se ljudi, čuvajte prirodu
Čuvaj prirodu, da se uprlja ti joj ne daj

Neka nam zvijezde obasjaju pute
Neka čisti vazduh obasja nam pluća
Nek krvava zrnca budu istih boja
Neka Zemlja bude radost i moja i tvoja

Милана Миа Папић, ПЗ

Гимназија Прибој

ЕКО АЗБУКА У ПРИБОЈУ

Ако желиш да сачуваш божур и роде.
Буди и ти чувар природе.
Вредно чисти нек се сија.
Град Прибој није депонија.
Дим, смеће и бука.
Ђацима највећа је мука.
Екологија је наша тема омиљена.
Желимо да нас окружи тишина.
Заузми и ти еколшошки став.
И тако ћеш имати живот здрав.
Једно дрво ти посади.
Као добар пример другима то уради.
Лепо је стазом бицикл и ролере возити.
Љубичице мирисати и шешир од сламе носити.
Ми хоћемо да се вратимо природи мајци.
Нека нам у Прибоју буде лепо као у бајци.
Њива ће бити зелена а вода чиста и плава.
Очистимо природу да буде здрава.
Прикључи се акцији из наше приче.
Радни и вредни Прибојци тобом да се диче.
Стално нека ти је на уму.
Треба да чуваш Лим, парк и шуму.
Ђукови и ласте нека лете у мају.
У Прибоју желимо да буде као у рају.
Филип нека брине о совама и веверицама.
Хана нека брине о божуру и љубичицама.
Цвеће нека украшава наше баште.
Чаролија нека буде као из маште.
Џакове и кесе користи од рециклираног платна.
Штеди воду, свака кап је вредна и златна.

Тара Ристић

Уметничка школа у Нишу

Ментор: Марина Крстић, проф. српског језика и књижевности

Размишљај о паковањима

У последње време доста размишљај о загађености. Посебно ме је дирнуо догађај од пре неколико дана, када сам се из школе вратила кући и на кухињском столу затекла паковање јабука.

Да, добро сте прочитали, паковање јабука! Шест јабука у картону замотане фолијом, све за сто педесет динара. Затим сам отворила замрзивач у коме су били помфрит, малине и јагоде, све у фабричким паковањима. У том тренутку сам се запитала где су корпе са воћем и поврћем нестале, где су јабуке са листићем из којих излази црв. Замениле су их фабрике, картони, стиропор, фолије и кесе. Добру баку са пијаце заменио је бар-код у мега маркету. Ником више није важно да једе воће узгајано у расаднику, људима је битно да прођу што јефтиније, кад су се већ одлучили да испливају из мора чипсева и брзе хране. Затим сам замислила своје дете у будућности, које у животу није видело пијацу, које једе искључиво храну из паковања, јер другачија не постоји. Храна у пластици, за људе из прошлог века - незамислива. Поред тровања свом том ГМО храном, уједно трујемо и планету отпадом, депонијама и фабрикама, а имамо само једну! Последњих месец дана на друштвеним мрежама је покренут изазов „Очисти планету“. Људи и деца су излазили из својих кућа, стављали рукавице и чистили своје предграђе, фотографисали и показали другима праву еколошку свест.

Моје мишљење је да је одвајање сат времена за помагање планети и посећивање пијаце, уместо супер-маркета, више него довољно од сваког од нас, да бар мало допринесе бољем, здравијем и чистијем животу.

Aida Kevrić, III razred

JU Mješovita srednja škola Čelić

Mentor: Faketa Džinić, prof.bosanskog jezika i književnosti

Ljudi, probudimo se!

Priroda je jedna velika knjiga, ona nas pokreće i ozdravljuje. Svaki dio prirode ima jedinstvenu ulogu u našem životu, svaki taj dio budi posebnu emociju i izaziva drugačije ponašanje zrele, odrasle osobe. Međutim, svijet se danas susreće sa problemima nesavjesnog i neodgovornog dijela gradjanstva koji prijete uništenju planete Zemlje. Svima nam je jasno da narušeni eko sistem može itekako uticati na živote ljudi kao i sami ljudi na ugrožavanje eko sistema. Jedna od rijeka koja protiče kroz naše mjesto je Šibošnica. Pamtila sam je kao bistru, mirnu rijeku sa raznovrsnim riječnim svijetom, dovoljno čistu za kupanje i poneko pecanje malih riječnih ribica koje su utočište pronalazile u riječnom mulju i prašini. Odrasli smo duž njenih kamenitih obala slušajući žubor koji mi se u večernjim ljetnim satima činio najglasnijim kao da se usklađivao sa muzikom cvrčaka, a mjesec se ogledao u rijeci osvjetljavajući njihov orkestar. Tuzno je kako je neodgovorno ponašanje ljudi i vlasnika velikih kompanija potpuno zagadilo, i na kraju unistilo, bogat riječni sistem. Vremenom je rijeka odlučila da na nepravdu odgovori istom mjerom i gotovo uništi živote ljudi koji su živjeli na njenim obalama.

Sve je počelo u maju 2014. godine. Svi smo vodili tešku bitku sa zagađenjem rijeka i poplavama. Borili smo se da naši domovi ostanu suhi i nenarušeni. Vecini to, nažalost, nije uspjelo jer svaki udarac koji smo zadali majci prirodi ona nam je duplo uzvraćala. Kiša je danima kvasila lica zabrinutih gradjana dok su posmatrali kako rijeka uništava njihove domove i zasjeve jagoda koji su većini bili jedini izvor zarade. Nosila je sve pred sobom ne mareći za posljedice. Dovodila je nas ljude do granica iznemoglosti. Krivili smo i ljutili se na majku prirodu zbog takvog iskušenja, a ni u jednom trenutku nismo pomislili da smo zapravo mi jedini krivci. Vrhunac svega toga je bilo kada je starija osoba izgubila krov nad glavom i gotovo sopstveni život. Ljudi su ostali zatečeni i iz prikrajka sve posmatrali sa nevjericom. Godinama stvarana kuća svakim talasom je sve više nestajala i gubila se u dubini duboke mutne vode. Tim činom kao da je sve stalo, rijeka se osvetila. Nakon četiri dana povukla se u svoje korito. Pravi problemi su tek nastajali. Povlačeći se u svoje korito sav svoj raznovrstan zivi svijet ostavljala je da uquine. Ljudske brige osjetile su se u vazduhu. Sve je bilo uništeno... Ljudi su nastojali shvatiti kako da riješe probleme pustoši koje je rijeka ostavila za sobom. Odjeća, obuća i sve lične stvari koje su se nekada nalazile u domovima ljudi vihорile su se na ohmuljenim granama žalosnih vrba pored rijeke. Voćke, umjesto plodovima, bile su okićene smećem i otpacima. Širio se smrad uginulih riba, zmija pa i ponekih ptica. Nekad uglađen makadamski put bio je uništen pa se do ugroženih kuća moglo samo pješice. Majka priroda je jecala. Žubor rijeke, koja je oslikavala nase djetinstvo, sad je komponovala tužnu muziku ljudskog nemara i neodgovornosti. Životi su se nastavljali skromno i tiho. Poplave u BiH su bile samo jedan primjer kako narušeni eko sistem može

uticati na živote ljudi. Mi smo ugrožavali prirodu, a ona je ugrozila nas. Ničija patnja nije veća od one koju priroda odredi.

Pitala sam se zašto neko nešto ne poduzme, a onda sam shvatila da taj NEKO sam ja, ti, on, ona ...

Od tog događaja ja sam pronašla sebe. Shvatila sam koja je moja misija na ovoj prelijepoj planeti Zemlji, shvatila sam koju poruku budućim generacijama treba da pošaljem i na koji način. U svojoj školi aktivan sam član eko sekcije i sve snage ulažem da motivišem i druge. Raznim projektima i aktivnostima razvijam svijest ljudi oko sebe o značaju očuvanja okoline u kojoj živimo. Medicinska škola koju pohađam mi pomaže da sve to sagledam i iz drugog ugla, te svojim aktivnostima ukažem ljudima i na niz zdravstvenih problema koje mogu biti posljedica narušenog eko sistema.

Počnimo od malih stvari, onih na koje niko ne obraća pažnju ili ih, skoro pa, smatra normalnim. Zašto nam je teško podići bačeni papir ili neki drugi otpad, zašto skoro neizostavno moramo reći: „Šta me briga, nisam to ja bacio, ili bacila“? Zar nije lakše i jeftinije očistiti zagađeno korito rijeke nego sanirati posljedice poplava? Zar je jeftinije liječiti ljude od posljedica fabričkih štetnih gasova od ugradnje filtera? Mnogo, mnogo više se moramo potruditi ako želimo zdravu sredinu, dug i sretniji život. Svi, bez izuzetka, trebamo raditi na podizanju svijesti o očuvanju planete Zemlje, jer sve što je prirodno je dobro i nikako ne smijemo dozvoliti da se naruši taj sklad i harmonija. Priroda nam pruža sve, a za uzvrat ne traži ništa osim da to poštujemo i čuvamo. Priroda je druga majka, omogućila je sve komponente potrebne za život, omogućila je mir, zdravlje, sreću. Priroda nas je stvorila da budemo sretni i ona ne radi ništa uzalud. Ljudi, probudimo se!

Петра Денић, 2/3

Прехрамбено – хемијска школа Ниш

Ментор: Валентина Радојичић, наставник српског језика

ЕКОЛОГИЈА

Пролеће, лето, јесен и зима
четири чуда су што природа има.
Па нека нам буде здрава и чиста,
да се зелена на Сунцу блиста!

Ајмо природу да чувамо, пазимо,
да је не уништимо, не загадомо!
И да сви будемо радосни, здрави
и еколози у срцу - прави!

Док се зелени трава
и док нам биље цвета,
животна средина да је здрава
и зелена наша Планета!

Dervišević Lejla

Mješovita srednja tehnička škola Travnik

Mentor: Adisa Zuhrić Rosić, prof.

Moja priroda - moja oaza mira

Ljudi pronalaze mir u različitim situacijama u prirodi. Najčešće pronalaze mir u ambijentu koji ih opušta i čini sretnima.

Oaza mira je tamo gdje mislim, gdje postojim, tamo gdje nema tužnih ljudi, opasnog i ružnog života.

Ima jedno posebno mjesto za koje mislim, da je moja oaza mira. Nećete vjerovati, ali ona postoji negdje. Krije se ispod neba i sunca, daleko od svih ružnih stvari. Moja oaza mira krije se u prirodi, tamo gdje duga ljubi zelenilo i gdje noći otkrivaju zore. Djeca današnjeg vremena ne poznaju dušu moje oaze mira, ne znaju uživati u njoj i njenim blagodatima. Oni ne znaju uživati u prirodi i njenim ljepotama. Na sve strane okruženi su savremenom tehnologijom, koja ih lagano ubija. Ja sam pronašla svoju oazu mira u kraju, koji nije obasjan tehnologijom. Moj kraj je takav, da ljudi koji žive u njemu i ne pomišljaju na to, da cijeli dan sjede u kući. Ljudi uz koje sam odrasla naučili su me, da trebam biti u prirodi, na čistom vazduhu i gledati to zelenilo oko sebe. Priroda je odmor za dušu i lijek za oči. Kada se budi novi dan, sa neizvjesnošću gledam izlazak sunca. Sve ima svoje značenje u prirodi pa tako i cvrkut ptica. Cvrkut ptica nije običan, to je zov da izađem van i vidim sve te jutarnje ljepote. U prirodnom okruženju zaboravim sve što je loše. Ono što želim poručiti svima jeste, da pronađete svoju oazu mira, da uživete u prirodi i da je čuvate opijeni njenim zelenilom i ljepotama. Čovjek svoj mir u prirodi nikada neće dosegnuti tehnologijom, već je priroda dar neprocjenjive vrijednosti, dodijeljen svima bez predrasuda. To je naša budućnost i jedina oaza u kojoj ćemo pronaći svoj mir.

Reportaže

Milena Bojanić, Marija Raičević

JU Srednja ekonomsko-ugostiteljska škola, Nikšić
Mentor: Olivera Lučić

BLIZU, A TAKO DALEKO OD RUKU POTROŠAČA

Zar je sve što nam preostaje uvezeni proizvod, supa od pesticida?

Mnogim poljoprivrednim proizvođačima iz Nikšića je poznato da postoji veliki broj oblasti za pokretanje agro-biznisa. Put do ovakve vrste proizvodnje nije lak, međutim mnogi Nikšićani ponosno ističu da se bave organskom proizvodnjom. Nekima od njih ideja o organskoj proizvodnji prerasla je u profitabilan posao, a kako im je ovakva vrsta proizvodnje pošla od ruke i da li je smatraju održivom, čitajte u nastavku...

U Crnoj Gori, tokom prošle godine registrovano je više od 330 organskih proizvođača, izjavili su iz Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja. Obzirom da trend organske proizvodnje iz dana u dan raste, najveći broj, 72%, uzgajivača posjeduje sertifikat.

O tome kako je „početi od nule“ i „biti sam svoj gazda“, najbolje govore odgovori sugrađana na postavljeno pitanje. Kako bi uporedili domaće sa uvezenim proizvodima, ukazujući na loše efekte voća i povrća tretiranog pesticidima, nakon detaljnog istraživanja došli smo do sledećih podataka: 54% ispitanika izjavilo je da se radije odlučuje za organske proizvode sertifikovanih proizvođača, čak 36% njih bira proizvode koji su jeftiniji, odnosno ono što njihovi dohotci mogu priuštiti, dok 10% građana izjavljuje da ne vodi računa o cijeni, već izgledu proizvoda, kao osnovnoj simbolici kvaliteta.

DA LI JE IZGLED OGLEDALO KVALITETA?

Odgovor smo dobili u *Agro Mil*-u.

„Izgled svakako ne predstavlja ogledalo kvaliteta proizvoda. Naši sugrađani koriste različite vrste insekticida i fungicida, obično protiv krompirove zlatice, plamenjače, jabukovog svoca, šljivinih osi, a sve u cilju „očuvanja“ i boljeg izgleda proizvoda. Svi znamo da se ti proizvodi razlikuju od onih neprskanih. Ipak, treba se zapitati po čemu se razlikuju, da li je ključ samo u izgledu? Kako bi ubili npr. biljne vaši, kojima se hrane i mnoge ptice, nanose štetu biljci, drugim biljnim i životinjskim vrstama, na kraju i čovjeku. Njihov cilj jeste povećanje prinosa proizvoda, ali ne i povećanje kvaliteta, pa se tako primjenom različitih metoda prskanja i tretiranja dobija proizvod, koji se kasnije koristi, npr. za supu. Zaključak priče jeste sledeći, pridati veću važnost organskim proizvođačima, njihovu proizvodnju smatrati održivom. Svi odlično znamo da povećanjem domaće proizvodnje raste i BDP, čime dolazi do bolje ekonomije, bolje prepoznatljivosti prvenstveno na domaćem, pa tek onda stranom tržištu. Zašto bismo koristili uvezene proizvode, kada u državi, pa i u samom Nikšiću imamo veliki broj proizvođača organskih proizvoda. Donekle tajna zdravog ploda, leži u zdravom sjemenu, za koje se mi kao proizvođači, iskreno nadamo da će ubrzo biti prepoznato od strane potrošača i države, kao organski međufazni proizvod. Stop uvozu! Posjedujemo riznicu

organskih proizvoda, došli smo do održive proizvodnje, zašto ne bismo razvili i takvu potrošnju?“, navodi i zaključuje *Rada Dragić*.

RAZLIKUJMO ORGANSKI PROZVOD OD PRSKANOG, NE DOZVOLIMO DA BUDEMO PREVARENI!

O tome da li se isplati baviti se ovom vrstom posla, odgovor su nam dali *Slavko* i *Milorad Vukićević*, organski proizvođači iz okoline Gornjeg Polja, rekavši:

„Posao smo započeli od nule, bez posebnih mašina i opreme, ali sa velikom željom za uspjehom. Mi se bavimo proizvodnjom jabuka i krompira, a pored toga posjedujemo i velika stada. Cijene organskih proizvoda, svakako su dosta višije u odnosu na uvezene, hemijski tretirane, proizvode. U organske proizvode Nikšićani i dalje djelimično vjeruju, smatrajući da danas postoji veliki broj “lažnih“ proizvođača, te se radije odlučuju za uvezene proizvode, koji su im na dohvat ruke, za koje vjeruju da su jednakog kvaliteta kao oni koje mi uzgajamo. To je donekle razumljivo, ali ne i tačno, sugrađani grade pogrešnu sliku o tome. Teško da ćete u nekom maloprodajnom objektu, pronaći neki od naših proizvoda. Cijena otkupa je isuviše niska. Mi, proizvođači najčešće zadržavamo najveću količinu proizvoda za sebe, a samo mala količina odlazi u ruke vjernih potrošača, kao srećnih dobitnika. Tako je tržište danas vrsta lutrije. Ljudi ne žele nezdravo, ali nijesu spremni da plate kvalitet, za čiju proizvodnju je potrebno i više nego mnogo.“, izjavljuju braća *Vukićević*.

POSJETA „AROMA“ PIJACI..

Da li se neki od lokalnih proizvoda može naći u pijacama maloprodajnih „Aroma“ objekata?

Ljubazni radnici „Aroma“ maloprodajnog objekta, u Ulici Baja Pivljnina, dali su nam sledeći odgovor:

„Ovdje možete naći neki od lokanih proizvoda, ne u pretjeranoj mjeri, ali ih ima. Ipak, kao zaposlena ovdje, primjećujem, da su potrošači slabo informisani, pa najčešće kupuju voće i povrće u piljarama ili direktno od domaćih proizvođača. Naime, „Aroma“ objekti, predstavljaju jedne od objekata lanca, koji posluju u okviru kompanije Domaće trgovine. Istina je da se ovdje nalazi i veliki broj uvezenih proizvoda, ali tu smo da obezbjedimo i svježe organsko voće i povrće i ako ono kao takvo nikada nije posebno obilježeno. Prepoznaćete ga najprije po razlici u cijeni, njihova cijena je dosta višija.“, navodi *Ivana*.

Održivi razvoj podrazumjeva razvoj društava i zajednice, koja raspolaže resursima, zadovoljava ljudske potrebe, ne ugrožavajući prirodne sisteme i životnu sredinu, čime se osigurava dugoročni pozitivan rezultat. Uzimajući za primjer organsku proizvodnju, to jeste, proizvodnju domaćih proizvoda na nivou nikšićke Opštine, koji su tretirani na ekološki način, došli smo do sledećeg zaključka:

Vođeni željama građana i opštom potrebom za životom u zdravijoj okolini i konzumacijom organski sertifikovanih proizvoda, prevencijom bolesti koje pojedine uvezene vrste izazivaju, mislimo da je rješenje u otvaranju većeg broja prodavnica, renomiranih za prodaju,

provjerenih i zakonom ovlaštenih organskih proizvoda. Niko ne želi da živi u zabludi, a kamoli zaglavljen između u ovom slučaju „realnog“ i „irealnog“, onog što jeste zaštićeno i odobreno i onog što služi za opštu javnu prevaru.

Ne plaćajmo veliku razliku u cijeni, onima koji ne posjeduju dokaz o zdravoj proizvodnji, opet, ne živimo misleći da postoji i ostaje samo „o“ od organskog proizvoda.

Vjerujemo u održivost proizvoda nastalog na našoj zemlji, zemlji u koju polažemo nadu. Ponosno ističimo da smo stanovnici zajednice, koja radi na opštem očuvanju tradicionalnog uzgoja voća i povrća. Hranimo se zdravo. Vodimo se rečenicom da se u zdravom tijelu nalazi zdrav duh! Budimo svjedoci promjene svijesti o značaju i očuvanju domaće proizvodnje i biljnih vrsta. Budimo pokretači dobra za sve!

ORGANSKA PROIZVODNJA=ODRŽIVA PROIZVODNJA

ZAŠTITA I POTROŠNJA ORGANSKIH PROIZVODA= ZAŠTITA BUDUĆNOSTI ODRŽIVOG RAZVOJA

Nemanja Radojević, Pavle Dragičević

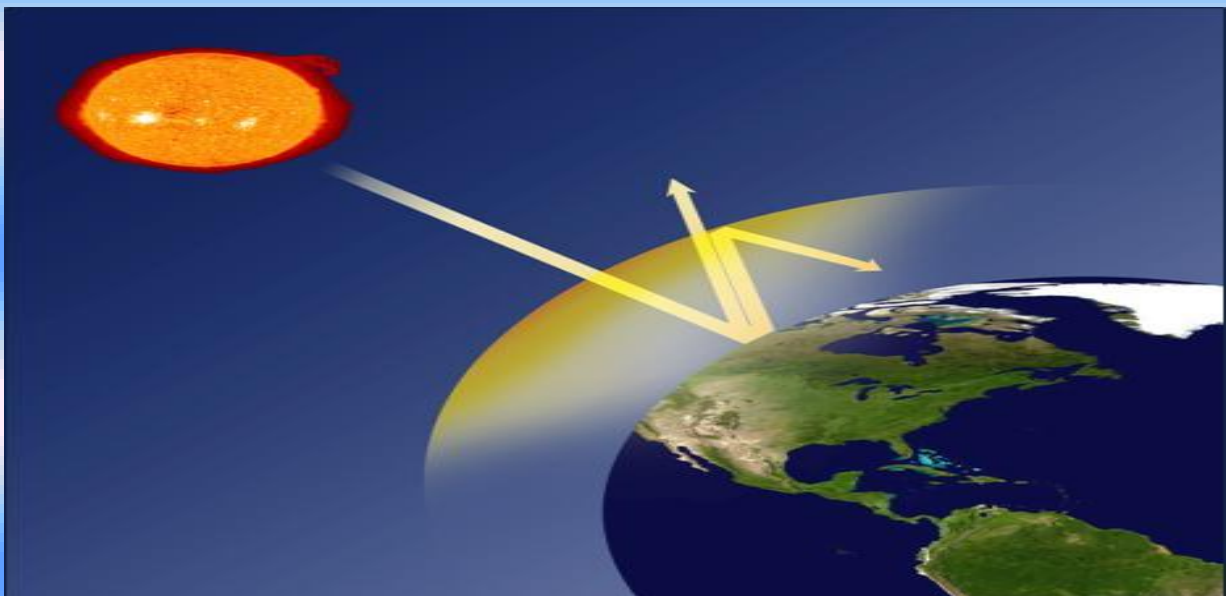
JU Srednja ekonomsko- ugoditeljska škola, Nikšić
Mentor: Olivera Lučić

Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine Crne Gore radi sve kako bi se crnogorsko društvo prilagodilo klimatskim promjenama u regionu. U razgovoru sa g-dinom Borom Vukovićem, samostalnim savjetnikom za zaštitu životne sredine Opštine Nikšić, dobili smo niz informacija o spremnosti Crne Gore na klimatske promjene.

Klimatske promjene

Možete li nam reći nešto uopšteno o klimatskim promjenama i ekstremima u Crnoj Gori?

-Klimatske promjene koje se dešavaju u svijetu su posledica prije svega jednog nerazvijenog odnosa čovjeka prema prirodi, najkraće rečeno. One nijesu zaobišle ni naše malo područje, kakvo je područje Crne Gore. Najveće klimatske promjene ogledaju se u efektu staklene bašte i razaranju ozonskog omotača. Problemi koji nastaju od gasova staklene bašte nazivaju se globalno zagrijavanje. Posledice koje dovode do ovoga su porast temperature za 1.5-4.5 stepeni na 100-150 godina, topljenje polarnog leda, povećavanje oblačnosti i porast nivoa mora.

(Efekat staklene bašte,preuzeto sa www.opste-obrazovanje.in)

Šta nam možete reći o negativnom uticaju klimatskih promjena u Crnoj Gori?

-Bilježe se razne promjene temperature vazduha, naročito na sjeveru Crne Gore gdje su veće za 1.4 stepena Celzijusa. Takođe, temperatura površine mora je porasla i dalje raste za 0.2 stepena Celzijusa godišnje, nivo mora je u porastu. Za Crnu Goru očekuje se da će klimatske promjene pogoršati uslove: visoke temperature i suše u regionu koji je već osjetljiv na klimatsku varijabilnost, kao i smanjenje raspoloživosti vodenih resursa i hidro-energetskog potencijala što, imajući u vidu aktuelnu katastrofalnu poplavu u Srbiji, BiH i Hrvatskoj, zvuči skoro pa, nevjerovatno. Predviđa se da će ljeta će biti izrazito sušna, a zime sa naglim smjenama sušnih perioda sa jakim kišama, pojavama erozije, bujica i klizišta. Dugotrajne suše, požari i poplave neminovnost su sa kojom će se u budućnosti suočiti dio Evrope, u kome se nalazi Crna Gora. Područje Jugoistočne Evrope je, prema izvještaju Međuvladinog panela o klimatskim promjenama (IPCC), među najranjivijima. Projekcije buduće klime govore da će biti veoma velikih odstupanja skoro svih klimatskih elemenata od klimatske normale. Biće nastavljen trend porasta temperature, biće sve više toplotnih talasa i dužih sušnih perioda.

Koji je osnovni cilj Crne Gore u zaštiti od klimatskih promjena?

-Osnovni cilj predstavlja obazrivije ophođenje čovjeka prema prirodi, jer ona nama daje sve, a ne traži ništa. Posvećuje se posebna pažnja obavještavanju javnosti o klimatskim promjenama. Postoji I Nacionalni plan adaptacije na klimatske promjene i Strategije niskokarbonskog razvoja. Uspostavljena je potpuna međusektorska saradnja održivog razvoja, energetike, saobraćaja, poljoprivrede i šumarstva. Crna Gora je dala svoj doprinos kreiranju Pariskog sporazuma, potpisala ga u sjedištu UN i ratifikovala u svojoj Skupštini. Na taj način Crna Gora je prihvatila obavezu da do 2030 godine smanji emisiju štetnih gasova od 30 odsto u odnosu na 1990. Godinu.

Crna Gora je decembra 2018. na Međuvladinoj konferenciji u Briselu, otvorila pregovaračko poglavlje, 27 – Životna sredina i klimatske promjene. Kako to komentarišete?

-Crna Gora ispunila jedino početno mjerilo u ovoj oblasti već u julu 2016. godine usvajanjem Nacionalne strategije za transpoziciju, implementaciju i primjenu pravne tekovine EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena, zajedno sa Akcionim planom za period 2016-2020.

Otvaranje poglavlja 27 je izuzetno značajno iz najmanje dva razloga. Prvi je što je to prethodno poglavlje. Drugo, otvaranje poglavlja 27 je simbolički važno za Crnu Goru, jer je u našem Ustavu Crna Gora, definisana i kao ekološka država. Zaštita životne sredine je nešto što se u našem Ustavu proklamuje kao vrijednost. Osim toga, u današnjem svijetu pitanje zaštite životne sredine je postalo pitanje opstanka planete, ne samo nacionalnih društava i ovo je pitanje veoma vrednovano unutar EU.

Decembra 2018. u Katovicama, u Poljskoj, predsjednik Crne Gore je prisustvovao Segmentu na visokom nivou u okviru 24. Konferencije država ugovornica Okvirne konvencije UN o klimatskim promjenama (COP24) I naglasio: „Crna Gora planira da svoj dalji razvoj i dugoročnu budućnost usmjeri u pogledu niskih nivoa emisija gasova sa efektom staklene bašte“.

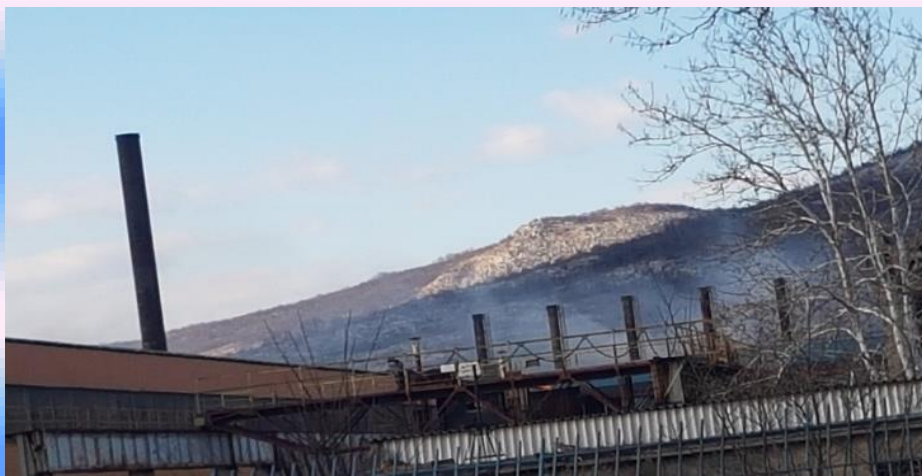
Da li postoje mjere za adaptaciju na klimatske promjene u sektoru poljoprivrede?

-Preliminarna procjena šteta od klimatskih promjena u sektorima poljoprivrede i šumarstva, turizma i rekreacije, vodnih resursa i zdravlja ljudi u Crnoj Gori postoje. Postoje i mjere za adaptaciju u sektoru poljoprivrede i preporučuju se svim građanima, a to su:

mjere nadvodnjavanja i odvodnjavanja, u cilju regulisanja sadržaja vode u zoni korjenovog sistema; promjena gustine sjetve ili sadnje u cilju očuvanja određene količine vlage u zoni korjenovog sistema; redukovana obrada zemljišta, duboka obrada, pokrivanje površine žetvenim ostacima, mulčiranje.

Poslije razgovora sa g-dinom Vukovićem analizirali smo promjene temperature vazduha u našem gradu i utvrdili da je prosječna temperatura porasla za 1.8 stepeni Celzijusa u zadnjih 10 godina.

Zaključujemo da su sektori koji su najosjetljivi na klimatske promjene poljoprivreda, šumarstvo, vodni resursi, obalski pojas i zdravlje ljudi.

(Nikšićka Željezara Toščelik radi „bez neophodne ekološke saglasnosti i rješenja o dobijanju zahtjeva za integrisanu dozvolu”)

(Skver u Nikšiću, ispuštanje negativnih gasova u vazduh od strane automobila , rješenje za ovaj problem je korišćenje hibridnih automobila koji imaju znatno manju emisiju štetnih gasova.)

Ana Radonjić

JU Srednja ekonomsko-ugostiteljska škola, Nikšić
Mentor: Olivera Lučić

Naša hrana, tvoj lijek

Prije više od 2000 godina Hipokrat je napisao:
„Tvoja hrana biće tvoj lijek.“

Da ova izreka vrijedi i danas potvrdila je nastavnica biologije O. Lučić koja je na Svjetski dan hrane 16. 10. održala predavanje na temu hrane za članove eko-škole. U vrlo zanimljivom predavanju osvijestili smo neke osnovne svakodnevne činjenice o hrani, kao npr. šta je hrana, kako djeluje na naš organizam, kolike su naše energetske potrebe u različitoj dobi, pri različitim aktivnostima i sl. Zajedno smo donijeli opšte zaključke o važnosti uravnotežene i zdrave ishrane.

U konstruktivnom dijalogu nakon predavanja dobili smo dodatne odgovore na neke nedoumice, te smo zajedno s nastavnicom razmijenili svoja mišljenja i razmišljanja o važnosti hrane u našem svakodnevnom životu i odlučili da projektni dan eko škole bude zdrava hrana.

Imali smo ideju da tokom mjeseca novembra napravimo izložbu zdrave hrane u centru grada, ali nas je loše vrijeme i manjak finansija spriječili u tome.

Te tako, krenusmo da razmišljamo o štandu u okviru Novogodišnjeg sajma lokalnih proizvoda u Nikšiću. I počesmo realizaciju zamisli.

Poster izrađen za potrebe sajma

Naša ideja je bila da napravimo samo proizvode koji se „ubrajaju“ u organsku hranu, pod sloganom “Em sit, em fit” u cilju osnaživanja mladih da budu aktivni i odgovorni akteri svojih prehrambenih navika. Al opet su problem bile finansije jer proizvodi od organskih proizvoda su skupi, a često i nedostupni.

Organska hrana (ekološka hrana) je hrana koja je proizvedena na starinski način, bez vještačkih pesticida, herbicida, rasvarača, GMO, aditiva i hemikalija.

Organska hrana nije nova ideja. Nekada je sve bilo organsko! Prije Drugog svjetskog naše prabake i pradeke kosile su poljane i obrađivali oranice bez teških mašina i opasnih hemikalija. Motika, ašov, ralo i volovi su bili njihova jedina pomoć. Svaka biljka je ručno posađena, okopana, zalivana i ubrana.

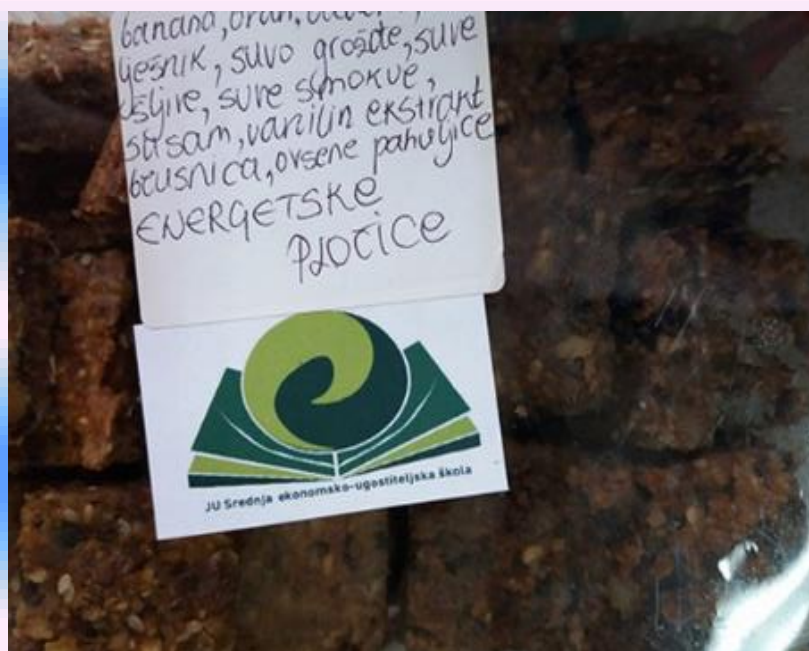
Zato smo odlučili da pravimo organske i tradicionalne proizvode koje ćemo izložiti i prodavati.

Imali smo ideju da utičemo na svijest učenika i potrošača na ovaj način: šta jedem, koliko otpada proizvodim (viškove hrane koju bacam), odakle dolazi hrana koju konzumiram, ko je i kako proizveo moju hranu i koji su uticaji proizvodnje i korišćenja hrane na ljude i planetu?

Proizvodi koje smo izložili i mogli su se probati su nešto što iz našeg agrarnog potencijala ima najvišu dodanu vrijednost, a posebno se treba istaći tržišna atraktivnost proizvoda, hrane iz biodinamičke i ekološke proizvodnje čije su vrijednosti današnji potrošači sve više svjesni.

Učenici, smjera kuvar/ica su napravili kolače bez šećera i glutena, hranu koja ne trpi industrijski velike količine, ali daje posebni kvalitet, čuva ljudsko zdravlje i vraća nas izvornim ukusima iz vremena u kojem je svaka hrana imala svoj jasno prepoznatljiv ukus i aromu.

Iz kabineta, izrada kolača

Osim spontane edukacije koju smo brojnim znatiželjnicima prezentovali, o proizvodima koje smo izložili, prodavali, zapisivali smo recepte, slušali uputstva starijih o uzgoju ove ili one kulture, učili se preduzetništvu,...

Kupci, tražeći zdravu hranu, štoviše - ekološke proizvode, kupovinom na našem štandu dobijali su i biorazgradive kese napravljene od recikliranih materijala, novogodišnju čestitku i platnene torbe ili cegere od 100% pamuka.

Na sajmu smo proveli tri dana.

Ostatke hrane smo u dogovoru sa organizatorom donirali u humanitarne svrhe porodicama osuđenika na javni rad. Time povećavamo svijest učenika o nužnosti pomaganja ljudima koji su u stanju socijalne potrebe, ali i odajemo počast i zahvalnost onima koji pomažu.

Mislimo da je više nego ikada potrebno da udružimo snage i pružimo ruku solidarnosti jedni drugima i mobiliziramo zajednicu. Bilo da je riječ o novcu ili volontiranju, naša spremnost da pomognemo je najizraženija u slučajevima humanitarnih i prirodnih katastrofa ili kod teško oboljele djece.

Čovjek je velik koliko daje. Treba davati od srca onim ljudima koji su u teškoj životnoj situaciji i bez pomoći. Svakome se može dogoditi: bolesti, neimaština, bankrot, potresi, poplave, nesreće, razne tragedije...

Takodje podsjećamo i institucije da se moraju stvoriti povoljni uslovi i mehanizmi za podsticanje filantropije. Obrazovanje i školski sistem mislimo sa su ključni. Sa djecom u školama treba mnogo više raditi i razgovarati o filantropiji – na njima razumljiv način. Potrebno je uvesti obavezno volontiranje u školama i fakultetima. Volontiranje osnažuje pojedinca i doprinosi stvaranju snažnijih zajednica, pružajući usluge isključenima.

Sprovedjenje nacionalnih kampanja o filantropiji doprinosi stvaranju povoljnog ambijenta. Države Europske unije podstiču zakone koji bi omogućili distribuciju neprodane robe u humanitarne svrhe i zabranilo bacanje hrane. Gdje je Crna Gora u borbi protiv rasipanja hrane?

Jesmo li spremni da svakodnevno budemo nekome od koristi? Razlog da nemamo novca ne može biti izgovor. Filantropija nije samo davanje novca, već posvećivanje vremena, pružanje znanja i usluga. Svako od nas može nešto uraditi.

Evidentno je da imamo nedostatak znanja o filantropiji, manjkavoj edukaciji djece i mladih, neprovođenju nacionalnih kampanja o filantropiji koja uključuje odgovorno darivanje, volontiranje, ulogu fondacija u društvu, te društvenu odgovornost poslovnog sektora. Veću solidarnost i humanost pokazuju ljudi slabijeg materijalnog statusa što nije uobičajeno u svijetu.

Ovim gestom podstičemo oživljavanje i razvoj solidarnosti i humanosti i filantropije i radimo na jačanju svijesti o značaju ulaganja u opšte dobro i zajednicu. Naš obrazovni sistem i društveno uređenje ne podstiču filantropiju. Evidentan je i nedostatak građanske svijesti o opštem dobru.

Usled teškog vremena dosta se pogubio osjećaj humanosti i solidarnosti.

Često nedostaju i informacije kako pomoći. Među nama ima pojedinaca koji čine dobro, koji brinu o drugome, koji brinu o svojoj zajednici. Ti primjeri moraju da se promovišu da nas uče i motivišu.

Naša ideja je da se svi zajedno moramo učiti o filantropiji, truditi se da podstičemo humanost kroz sopstvene primjere!

Dio hrane doniran u humanitarne svrhe

Zaključujemo, hrana je u središtu našeg života; bez nje ne možemo funkcionisati. Hrana uspostavlja kontakte između ljudi, pa čak i između društava s obzirom da razni prehrambeni proizvodi i recepti putuju svijetom i pronalaze svoje mjesto u različitim kulturološkim i klimatskim uslovima.

Manje je poznata činjenica da je način na koji proizvodimo, konzumiramo, trgujemo, postupamo sa hranom ključ svih globalnih izazova s kojima se čovječanstvo danas susreće. Naše odluke o hrani utiču na zdravlje naše planete (vode, zemljišta, biološke raznovrsnosti, korištenja energije, itd), klimatske promjene, smanjenje siromaštva, dalji razvoj i rast populacije i javno zdravlje.

Уз квалитет воде и енергетска ефикасност

Јавно комунално предузеће NAISSUS из Ниша је према броју грађана које снабдева пијаћом водом једна од најзначајнијих фирми на југу Србије, по броју радника, кадровским капацитетима које поседује и унутрашњој организацији. Ово предузеће се већ дуги низ година бави комуналним услугама на територији града Ниша, снабдевањем водом и канализацијом отпадних вода, али и пројектовањем, одржавањем и реконструкцијом водоводне и канализационе мреже.

У склопу предузећа се налази и лабораторија за мерење квалитета воде. Са поносом могу рећи да ја и моји суграђани пијемо најквалитетнију воду и то не само у овом делу земље, већ и у целој Србији. Вода стиже са планинских изворишта Студена, Љуберађа, Мокра, Дивљана и Крупац. Нишки водоводни систем протоком од приближно 103.377 m³/dan снабдева водом око 240.000 људи и веома разгранату мрежу нишке индустрије. Снабдевање је веома поуздано и стабилно, с обзиром на велики број изворишта, пумпних станица, резервоара, доводних система и дужину дистрибутивне мреже. Велику захвалност овоме дугујемо управо стручном и пожртвованом раду свих запослених.

Међутим, логично је да рад овако великог система значи и велики утрошак електричне енергије. Занимало ме је шта запослени у предузећу предузимају управо по питању њене уштеде. На основу разговора са запосленима у установи, дошла сам до закључка да ЈКП NAISSUS континуирано ради на замени застарелих система који су трошили велику количину електричне енергије новим, знатно ефикаснијим и у исто време штедљивијим. Као пример бих навела решење примењено на пумпној станици Мокра, која је своје име добила по истоименом селу чије мештане снабдева водом.

Село Мокра се налази у општина Бела Паланка, у подножју Суве планине и у долини Мокрањске реке. Мокра броји нешто више од 300 становника, мада се тај број лети знатно повећа због доласка туриста жељних добре забаве и активног одмора. Мокра је позната по фантастичној природи, Најдановом кругу и чувеном купалишту „Врело“. Иначе, пумпна станица своју основну сврху остварује тако што воду захваћену на изворишту препумпава до резервоара одакле се слободним падом кроз цевовод дистрибуира до потрошача. До јуна 2017. године у ПС Мокра су постојала 2 пумпна агрегата произвођача „Јастребац“ Ниш, који су били покретани трофазним асинхроним моторима снаге 11 kW.

Испитивањима на терену која су изведена 2016. године установљено је да карактеристике инсталираних агрегата значајно одступају од очекиваних каталожних параметара, и при томе је утврђено да агрегати раде са изузетно лошим степеном искоришћења. Детаљном анализом стручњака је изведен закључак да се актуелне

потребе села Мокра могу задовољити употребом пумпи које би биле покретане асинхроним моторима снаге 5,5 kW. Инсталирани су нови пумпни агрегати произвођача WIL0 и извршена је потпуна реконструкција мерно-управљачког система пумпне станице.

Затим су уследила опсежна испитивања која су имала за циљ да се утврде реалне карактеристике пумпних агрегата, њихова евентуална одступања од очекиваних вредности, укупан степен корисног дејства сваког агрегата понаособ, и да се на основу тога оцени да ли су нови агрегати прихватљиви са аспекта енергетске ефикасности процеса пумпања воде. Утврђено је да први агрегат има нешто бољу радну карактеристику у односу на други, али је најбитније да су сви мерени параметри у складу са подацима наведеним у каталогу.

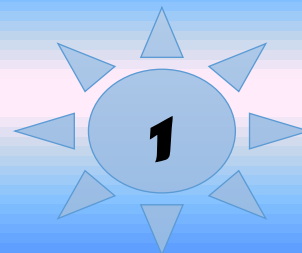
Да би се упоредила потрошња електричне енергије пре и после инсталирања нових пумпних станица, извршено је поређење специфичне потрошње енергије по кубном метру испумпане воде. Подаци до којих се дошло су вероватно за инжењере били очекивани, али су за мене, у најмању руку задивљујући. Средња вредност специфичне потрошње „старе“ станице је била 0,66 kWh/m³ а „нове“ 0,33 kWh/m³, што значи да је остварена уштеда од 50% енергије која је раније трошена на процес пумпања воде. Ако се овоме дода податак да је оквирна количина испумпане воде годишње око 50.000 m³, може се закључити да је заменом пумпних агрегата на годишњем нивоу омогућена уштеда активне електричне енергије од приближно 16 MWh.

Јако сам срећна због ових сазнања и чињенице да ЈКП NAISSUS ради на замени и осталих пумпних станица. Уштеда електричне енергије коју постижу на овај начин је заиста велика. Било би лепо да овим светлим примером крену и остале фирме у граду, али и шире, без обзира на величину и капацитете које поседују. Надам се да ћу и ја једног дана, по завршетку школовања, моћи да на сличан начин дам свој скромни допринос уштеди енергије, природних ресурса и на тај начин уједно помогнем у борби за очување животне средине, која се већ увелико води.

ОДРАСЛИ

Srećko Aleksić

Beograd, Republika Srbija

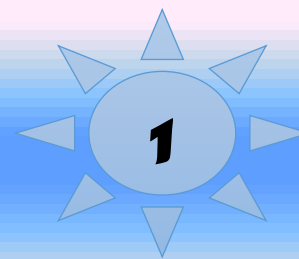
NESAVRŠENI GRAD

Reke su me ljubile
uprljanim pogledom,
nekog prodavca lažne sreće;
na ulici levo od prvog stajališta.
Mirisala je požuda na otpad-
od neke crkotine iz mesare.
Pozvao sam nadležne,
samo su se oni pravili “budalama”.

Drveće je krenulo da lista
u svojoj prolećnoj kiši;
od plastičnih kesa i torbi
što su starije žene nosile,
cveće kupljeno za Cvete;
onaj praznični dan-
na kome je, moja majka zahvalna.

Djaci iz obližnje škole
sakupljali su staru hartiju,
dok iz zelenila su čistili vrt;
neubranih momačkih poljubaca
i bezbroj gluposti napisanih,
u školi koju sam davno pohađjao.

Ne sećam se baš tačno
dok sam išao u školu,
Današnje mladje snage-
rastu kao pečurke iz vode;
odnose se hladno prema sredini,
a reka je život mora da bude plavetna;
u odrazu Vetra što je počistio Kej,
brzinom kosmičke prašine.
Dok su šetači gledali u prolaznike;
i ovaj naš “Nesavršeni grad”.

ŠUMOPIS IZGUBLJENE CIVILIZACIJE

Prije više milenija, ushićen i sretan, radoznalo sam promatrao stvaranje svijeta, a u trenutku velikog bljeska nenadano sam se rodio među zelenim zlatom. Otvorivši oči nisam se odmah snašao, iako sam u duhovnom smislu bio povezan s prirodom, srastao s plućima šume, utopljen u smaragdnom miru.

Isprve nisam bio svjestan svoje ljudskosti, ako sam uopće bio čovjek, ali sam se rado stapao sa svim onim što je pružalo zaklon božjim stvorenjima, klicajući ljepoti i slobodi.

Od sumraka do zore kupao sam se u neboskladima prepunim kisika, sudjelovao u sklapanju duginih boja, bacao gromove iz ruku koje su bile poput razgranatog šiblja.

Životinje mi pričaše nevjerojatne priče na univerzalnom jeziku, a ja sam im pokušavao objasniti iskustva koja nisam znao riječima opisati. Naime, za razliku od njih nisam imao noge, a um mi je bio višestruko snažniji od razuma bilo kojeg čovjeka, čak i onog suvremenog. Kako sam poznao govor flore i faune, te sam ga imao prilike dodatno usavršiti, u Zelenoj knjizi sačuvao sam prve basne, a pojavom prvog čovjeka počeo sam bilježiti i prve bajke.

Papirusi i pergamenti bili su jedni od prvih sredstava kojim sam se koristio pri pisanju iako su moji zapisi ostali premreženi i u zvjezdanom sjaju.

Preko kozmičkog lanca mistike širio sam univerzalnu ljepotu, rastao duhovno i istraživao svoju bit, a onda je jednog dana Zlocifer polomio lanac jer se htio narugati Božjem stvaralaštvu. Istog trenutka, skupa s donjim dijelom lanca, survao se u Ambisnjaču gdje i danas počiva i zavodi cio ljudski rod.

Nakon Zlociferovog zlodjela, slično poput lanca, također sam se odvojio na dva dijela. Onaj duhovni se velikom brzinom nekamo udaljio te ga i dan-dani bezuspješno tražim. Zauzvrat sam dobio ljudske noge što me približilo njihovoj vrsti te sam neometano počeo ševrdati po neživim i pustim krajevima planete Zemlje kako bih je oplemenio.

Međutim, iako poražen, Zlocifer se nije predavao te je uz pomoć prijevara i raznoraznih vragolija počeo utjecati na klimu kako bi me uklonio kao jednog od posljednjih ljudskih zaštitnika. Uz pakleno zavijanje vjetra iz samoga podzemlja počeo sam se topiti na suncu poput voštanice skupa s ledenjacima, a razina morske vode sve se više podizala preko ljudskih nastamba.

No, to je bio tek početak Zlociferove odmazde. Svoje zloduhe ubrzo je pretvorio u teroriste, rasiste, zlostavljače, silovatelje i ostale zlokovnike iz Crne knjige podzemlja. Koliko

god sam se trudio opisati ljepotu i prekrižiti nečast, u mojoj Zelenoj knjizi više nije bilo mjesta za ovakvo ulančano zlo.

Utjecajem paklenih snaga vulkani su se aktivirali stvorivši najteže vrijeme u povijesti čovjeka još od općeg potopa. Bila je to borba dobra i zla kakvu još nije vidjelo ljudsko oko. Iskonski potop sastojao se od suza Svevišnjega, a novonastala vulkanska lava od mržnje Nečastivoga.

Sva ljepota koju sam poznavao pretakala se u dvije suprotnosti od kojih je svaka pokušavala progutati onu drugu. Razgranate ruke sve više su mi nestajale u vodi i vatri dok sam u snovima ugledao vizije nedovršenog poglavlja nove epizode negdje daleko u prostranom svemiru.

Na sličan način civilizacije su se preplitale pa je tako civilizaciju drevnih piramida naslijedila moderna civilizacija, nju pak još modernija, ali siromašnija biljnim i životinjskim svijetom.

Nije mi poznato što se zatim odvijalo. Prema Božjem planu premješten sam na udaljenost od milijardu svjetlosnih godina kako bi se iz mojih korijena na osnovu stečenog iskustva razvijale nove i poštenije civilizacije.

U zabačenom kutku snova gdje sam polako putovao prema Početku prišao mi je indijanski poglavica i zahvalio mi jer je zahvaljujući mojoj Zelenoj knjizi život nastavio teći u trenutku gdje sam posustao. Indijanac je uspio naučiti ljude da zemlju nisu naslijedili od svojih predaka, već je posudili od svojih nasljednika.

U Zelenoj knjizi tajanstvenog šumopisa nalazi se moja posljednja grančica i moj zadnji suholist koji su preživjeli veliki požar. Možda ga neki nepredvidljivi vjetrovi jednom otpušu na tvoju ispruženu ruku. Dotle budi nevidljivi čuvar zelenog zlata jer u njemu počiva naše najveće izgubljeno blago.

Филип Димкоски

Прилеп, Република Македонија

Г Л А С   З А   С П А С

Почујте, шта ми се
задњих дана дешава,
неки проблем
треба да се решава!
Зове ме неко у немоћи,
некоме треба помоћи!

Јавио ми се мали мрав,
уплашен и уплакан сав.
Брзо да га носим ка болници,
јер згазили га немарници.
Моли ме као Бога.
Сломљена му шеста нога.

Јавило ми се дрво - липа,
сузу за сузом она сипа.
Зове да јој превијем ране,
сломљене су јој две гране.
Моли ме као свеца,
сломила их нека деца.

Затим ми се јавило,
једно несрећно мало маче.
Преко телефона оно плаче.
Без мајке је остало,
у контејнер је пропало.
Неки га људи бацили тамо,
остало је сасвим само.

Јавио ми се онда један откинут цвет,
некада је красио овај свет.
Сада је његов дом вазна,
скупоцена, али празна.
Жали се што нема воде,
снашле га невоље и незгоде.
И он живи у тужној причи
која на предходне приче личи.

Телефон звони ли, звони,
тешка слутња ме прогони.
Одговарам на позив сваки,
јер проблеми нису лаки.

Не могу да се смирим,
после прича ружних
много се бринем.
Како тугу са лица тужних
да скинем?

Зато, људи, ја вас молим,
позивима за помоћ
не могу да одолим!
Не могу сам да стигнем свуда,
не могу сам да чиним чуда!
Позива је пуно са свих страна,
помоћ је потребна свестрана.
За несрећу вас прозивам
и гласно вас позивам:
- Зло свуда вреба,
о природи заједно
бринути треба!

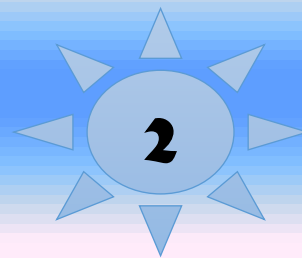
Нека нема повређених мрава,
сломљених грана
и згажених трава!
Цветога откинутих,
живота прекинутих!
Нека ниједно маче
више не плаче!

Да ми се другови јављају, желим.
Њиховим причама, ја да се веселим..
Да ми кажу како су:
дрвце засадили,
цвеће расадили,
маче нахранили,
мрава сачували,
природи љубав даривали.

А телефон звони ли, звони...

Са македонског на српски језик препевала: Снежана Алексић Станојловић

Svi zadovoljni

U predgrađu pretežno industrijskog grada, u vreme samoupravnog socijalizma, mnogi su u želji da izbegnu, bar povremenim popodnevim i vikendom, sveopšte zagađenje i buku, kupovali parče zemlje na kojoj su gradili jedine tada dozvoljene na tom području minijaturne vikendice tzv. vinogradarske-poljske kućice sa osnovom tri i po sa četiri i po metra. Zemlja je služila za rekreaciju, nipošto za dobit. Bilo je zadovoljstvo pojesti povrće iz bašte i voće iz sopstvenog zasada, pohvaliti se slasnim dospelim bostanom.

A onda su vlasnici ostarili, a nove generacije potomaka menjali prohteve, navike, interesovanja. Žicom ograđeni posedi mahom postaše ruglo. Umesto cveća i kultivisanog rastinja, zemljom su ovladale korovske beskorisne biljke. Kad je jednom isluženom voćnjaku špalirskog tipa, gde su jabuke i kruške sadene na metar razmaka, zapretilo da će usled neodržavanja ličiti na prašumu pre nego na voćnjak, predstavnik trećeg kolena rešio je da zasuču rukave pa maker posejao travu kada iskrči drveće koje više nije radalo. Potrajalo je. Naoružao se alatom, što ručnim što na pogon, i dobrom voljom, i uglavnom sam, krenuo u obnovu imanja. Na putu su mu se našla nepregledna debla, samonikle topole, divlje ruže i zadebljala vinova loza. Kada je oborio visoko samoniklo drvo, začuđen, u njegovoj paloj krošnji ugleda i gnezdo sa pet nejakih ptića za koje se dvoumio koje su vrste. Sumnjao je na vrane, a ispostavilo se da su svrake. Meka srca, ražalio se na nejač i šćućurene jedne do drugih, u plastičnoj ambalažnoj kantici, poveo ih svojoj kući u drugi grad u kome je živeo.

Čitao je na internetu kako, čime i u kojoj količini da ih hrani, bdio nad njima, ubacivao im hranu pojedinačno u kljun pipetom, pojio, miksirao meso kao maloj deci. Bilo je i zabavno, i obavezujuće. Svaka tri sata ponavljao je postupak. Pritisnut obavezama, posle par dana kada je perje na ptićima ojačalo i njihovo pijukanje postajalo veselo, odlučio je da ih vrati u prirodu ne bi li ih majka našla i prehranila do trenutka kada postanu sposobni za samostalan let. Sa dovoljno hrane, ušuškane, povezao je malu družinu na ranč. Tamo ih je još jednom nahranio i, popevši se na merdevine, dobro vezao kofu za od zemlje dobro uzdignutu granu.

Sve vreme vožnje natrag želeo je da se vrati, da se okrene za stoosamdeset stepeni i pokupi svoje majušne drugare. Dvoumio se. Rastanak mu je teško pao. Ipak, prevagnula je optimistična misao da će ih majka naći i da će se priča o njihovom odrastanju lepo završiti.

Kad se za koji dan obreo u planskoj poseti sa strepnjom je prilazio kofici koja je lelujala sa grane. Baš tim ljuljuškanjem levo-desno pokazivala je znake života u njoj. Bio je u pravu. Ptići su za kratko vreme ojačali. Majka ih je našla i prihvatila. Svi zadovoljni.

МИЛАД ОБРЕНОВИЋ

Рогатица, Република Српска – БиХ

ЗАШТИТА ЧОВЈЕКОВЕ ОКОЛИНЕ

ЧУВАЈТЕ ЧОВЈЕКОВУ ОКОЛИНУ
ТУ ЉЕПОТУ И ДАР ОД БОГА,
ЧУВАЈТЕ ЈЕ КАО ЖИВОТ
И КАО ЗЈЕНИЦУ ОКА СВОГА.

ЧУВАЈТЕ ДРУГЕ ОД СЕБЕ
ОД ЈЕДА, СРЏБЕ И БИЈЕСА,
ТАКО ЧУВАТЕ ОКОЛИНУ
ТАЈ ДАР И ЉЕПОТУ СА НЕБЕСА.

ЧУВАЈТЕ СЕБЕ И БЛИЖЊЕГ СВОГА
ОД ЛАЖИ, ПРЕВАРА И СИЛИНЕ,
ТО ЈЕ НАЈВЕЋИ ДОПРИНОС
ЗАШТИТИ ЧОВЈЕКОВЕ ОКОЛИНЕ.

ИЗБРАНИ

Слађана Липтак

учитељ - библиотекар
Јужни Банат, Србија

Живео живот у зеленом руху

Живео живот у зеленом руху,
на бистрој води и свежем ваздуху.
Живела брда, поља и пропланци,
живела љубав и ђачки састанци.

Кличимо пољима и пшеници зрелој,
Ливадском цвећу, висабаби белој.
Славимо шуме, у њима је здравље,
Окупимо пријатеље, улепшајмо славље.

Сачувајмо природу, не дајмо да вене,
Заштитимо језера и долине снене.
Удахнимо ваздух свеж, умијмо се реком,
Уживајмо у чистоћи сматрајмо је леком.

Кад чувамо и ми њу, наградиће она нас,
Дароваће плодне њиве, поклониће златан клас.
Нек' живи живот у зеленом руху,
На бистрој води и свежем ваздуху.

ČUVAJMO NAŠU PLANETU

Čuvajmo našu planetu
Svetlu budućnost svakom detetu
Na kojoj će moći srećno da raste
Da pogledom prati let laste,
Da kroči na zemlji bez straha
S optimizmom, bez pretnji,
punog udaha...

Čuvajmo našu planetu
Ona je jedini dom celom svetu
U kojoj se pružaju divne bašte,
Ostvaruju snovi, čarolije mašte...

Čuvajmo našu planetu,
Let leptira na šarenom cvetu
Nebeski svod i vode plave,
Livade cvetne, mirisave...
Čuvajmo planetu, nema nam druge
Ona predstavlja život za sve ljude...
Čuvajmo je ko vazduh koji se udiše
Zbog svega onog što živi,
zbog cveta koji miriše...

Čuvajmo planetu, sa njom sebe
Bez nje vrednosti druge ne vrede...

Čuvajmo našu planetu
budućnost čovečanstvu, svetu,
svako na nju podjednaka prava ima
da je čuva, uživa i majkom naziva.

Ivana Milošević

Kragujevac

DVA SNEŠKA

Napravila ih je zima
da i ona ima
oči svoje,
kojima će gledati
plamen oko sebe.

Pa u životnoj magiji stoje,
kao dve lepote
neopisane i nedoživljene,
krhke, a neborive.

Ledom poprskane
statue.

U magiji i samoći
zavoleše se maske
zime i hladnoće,
i u samo jednoj noći
otopiše se...

Od dodira,
jer led ne poznaje toplinu.

Ostaše dve suze,
umesto statua lepote da stoje
i postoje
kao opomena
da neki dodiri
zaista menjaju svet...

Moračo, bistra rijeko

Lijepa naša bistra rijeko,
Ti što naše miješ lice
I u brijegu i kanjonu,
Ti si ukras Podgorice.

U tebi su svakog dana
Cikotići na brijeg bili,
Sa mahale Ašik vječne,
Ispod mosta besjedili.

Jedina si i ostat ćeš,
Što ljepotom krašiš lice,
I sjećanja ona davna,
Bistra naša ljepotice.

I najljepši sad su dani
Kraj Morače naše fine,
Mnoga srca spojiše se
Ašikujući na skaline.

Mr Darko Ratković

Banja Luka

Šta je EKO pita neko

Da li djeco zna sad neko,
šta nam znači riječ EKO?

Čujem nešto, reče neko
da se zemlja zove EKO?

Neko kaže, reče neko,
Da se trava zove EKO.

Ček, ček, eno šapće neko
da se voda zove EKO!

Ako pita sada neko
znanja ja sam sada steko.

Riječ EKO nije moda,
Naziva se tako

Naša majka ???????
(Priroda)

Zdenka Mlinar

– Velika Gorica – CROATIA

NAŠA MAJKO ZEMLJO

(akrostih)

Naša si majka, Zemljo, odgojiteljica i hraniteljica,
Ali, i do utočišta i smiraja vječnoga voditeljica.
Šapatom ili pjevom glasnim, u trenu ili dugoj mucu,
Amen zadnji od tebe ćemo čuti, milost osjetiti u tvojoj ruci.

Majko svih nas i djece naše, koja će ti u naručje tek stići,
Amajlijo, s kojom se u visine ljudskosti trebamo dići;
Jedina si, u čijem srcu svako stvorenje mjesto ima,
Kraljevna, koja i glazbu svemira nama za ljubav štima.
Okrunjena si zvijezda, što nejači širi krila, ma kakva bila...

Zemljo sveta, naša roditeljice, odgojiteljice i hraniteljice,
Evo, za oprost grijeha te molim, dok biserja krunice brojim;
Majkom te zovem i mlijeko ti iz grudiju bujnih sišem,
Ljubavlju i snagom tvojom, u radosti i tuzi života dišem.
Oprosti nam, Zemljo majko, što povrijedili smo te jako, jako!

Маријана Коларић

Основна школа "Петефи бригада" Кула
Република Србија

НАША МАШТА РЕЦИКЛИРА СВАШТА

Не мора свако смеће
у вреће,
ако сте креативни
бити га неће!
Биће нам чиста
наша планета, ако
послушамо
идеје детета!
Од сламе глава,
од кеса одела,
то вам је иначе
мудрост цела!
Картон и фолија,
у којој се кува,
робот се направи
да тајне чува.
Наш је чувар тајни
од поверења,
учи са нама
поред дрвета жеља!
А само код нас
рибице лете,
јер такву машту,
има само дете.
На прозорима нашим
чудан град и боје,
уместо облака
кишобрани стоје.
И лишће и трава
од папира, зна се,
а морске животиње,
плафон нам красе.
Да велико смеће
не буде веће,
животиње смо правили
од најлон вреће.
Вреће смо дували,
али нисмо цабе,
правили смо рибе,
морског коњица и крабе.
Ту су и медузе,
ако неко пита,
правили смо сложено
ми и плавог кита.
Сад плафоном плове

животиње морске,
а наше одаје
постале су дворске.
Јер је учионица
као бајка наша,
ми смо одељење
правих одликаша!
На вратима нашим
из чудних облака,
смешне капи кише
падају на ђака.
Све од најлон кеса,
боја и папира,
направисмо бајку
у којој машта свира!
Наш брод пријатељства
сан сваког детета,
поруке у флашама
носи око света!
А и наша играчка,
уживанција је права,
гађали смо Снешка, пингвина,
ајкулу и лава.
Дували смо на сламчице
куглице у чаше,
игранција права
за другаре наше.
Сад пловимо заједно
бродићем из маште
нашом драгом бајком
и јунацима од рециклаже.
Спасили смо планету
бар за један посто,
све што прља свет
претвори у нешто просто.
Тако бајка наста наша
од кеса и пластичних флаша!
А планета оста чиста
од чистоће да заблеста!
А и ми смо пуни среће,
јер због нас је мање смеће!
Ми о рециклажи,
научисмо свашта,
направисмо бајку
у којој се машта!

Radmila Milojević

pesnik-književnik
Paraćin

NEVIDLJIVI VIRTUOZ

Kao plima mora u lavirintu noći...
Preplavila nas je udaljena muzika.
Kao u začaranoj priči virtuoza na violini.
Čarobne note stvara, rasipa kroz noć.
Tugom ovi.
Poput kišnih kapi na ivici lista
suze se nakupiše na trepavicama.
Nenadano dobismo dar virtuoznog muzičara.
Vasiona izgara nad nama.
Rasprsla sjajem grozdovima zvezda.
U pokretu talasa romori reka.
Svo zlato bi hteo da utka u vodu
nasmejan Mesec.
Miomirišu jorgovani, proleće širi čari svoje...
Zaplenjen i disanja dah.
Noćni sati teku.
Muzika s violine dodiruje i najtananije strune duše.
Kroz tamu blista reka, sedefna nit čista.
Lepezasto šumori trska.
Po plitkom dnu reke sve šire zaiskreno zvezdano jato.
Kao u začaranoj priči
nevidljivi virtuoz žicama s violine
čarobne note prosipa kroz noć prolećnu

Amra Imširagić

Tuzla

PROLJEĆE MI PJESME PIŠE

Prolječno veče, puno snova,

mašte, nadanja.

Pod sjajem zvijezda,

raširio se grad.

Srce lupa, žamorom, strepnjom.

Osluškuje ptičiji pjev,

zov prirode, hoće li mi ljubav

darovati da od sreće, zanosa poletim?

Da li me opet proljeće zavarava,

nadom, slatkim strepnjama?

Ne, nije to ljubav,

ni ti ljubavne rime.

Ah, to je samo zov

novog proljeća da

utješi usamljene duše.

Ovakve rime,

zna samo ispjevati

proljeće pjesniku svom.

Za usamljenost, tugu

proljeće piše pjesme

cvrkutom ptica, mirsom behara,
sjajem sunca.

Čaroliju daruje pjesniku svom
djetelinu s četiri lista da
od sreće i pjesnik zablista.

